

Asıl adı “Meydanlar Müdürlüğü İşçileri Yapı Kooperatifi Ortaklığı” olan konut kooperatifinin onbeş üyesi için, mimar Nejat Ersin tarafından tasarlanmıştır. 1950’li yıllarda çok yoğun olarak kooperatif bölgele- ri ve ko- operatif artmanları ile konut sorununu çözen An- kara’da, İmar Mü- dürlüğü ve Ankara İmar İdare Hey’eti ile uzlaşarak m² yoğunlu- ğu getirme- den arsa ve topoğrafyaya uyum arayan

Bina Kimlikleri Söyleşileri- 7
MEYDANLAR MÜDÜRLÜĞÜ KOOPERATİF APARTMANI
– CİNNAH 19

Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi
TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

Akademik Direktör
İnci Aslanoğlu

Proje Koordinatörü
T. Elvan Altan

Proje Grubu
Ali Cengizkan, Aydan Balamir, Elvan Altan, Esin Boyacıoğlu, Filiz Yenişehirlioğlu, Haluk Zelef, İnci Aslanoğlu, Leyla Alpagut, Neşe Gurallar, Nuray Bayraktar, Nurşen Kul, Yeşim Uysal, Yıldırım Yavuz, Üstün Alsac

Seri Editörü
T. Elvan Altan

Sayı Editörü
Arif Şentek

Yayına Hazırlayan
Mimarlar Odası Ankara Şubesi

Grafik Tasarım
Cenk Alpaslan

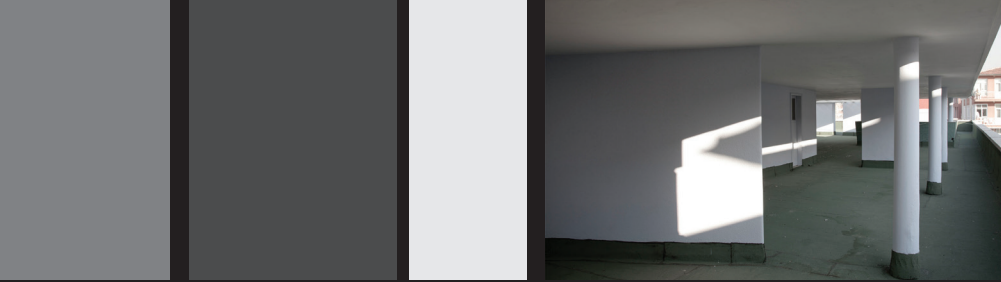
Grafik Uygulama
Mimarlar Odası Ankara Şubesi

Fotoğraflar
TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ali Cengizkan ve Umur Şumnu arşivlerinden alınmıştır.

Elektronik Yayın
ISBN

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından yayına hazırlanmıştır. Kaynak gösterilerek yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz.

 TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ
CHAMBER OF ARCHITECTS OF TURKEY ANKARA

Bina Kimlikleri Söyleşileri 7 Meydanlar Müdürlüğü Kooperatif Apartmanı - Cinnah 19
İlk tasarım: 8 Aralık 2010, Revizyon: Ocak 2020

Asıl adı “Meydanlar Müdürlüğü İşçileri Yapı Kooperatifi Ortaklığı” olan konut kooperatifinin onbeş üyesi için, mimar Nejat Ersin tarafından tasarlanmıştır. 1950’li yıllarda çok yoğun olarak

kooperatif
bölgele-
ri ve ko-
operatif
artmanları
ile konut
sorununu
çözen An-
kara’da,
İmar Mü-
dürlüğü ve
Ankara İmar
İdare Hey’eti
ile uzlaşarak
m² yoğunlu-
ğu getirme-
den arsa ve
topoğrafyaya
uyum arayan

[illegible][illegible]

Caddeye dik yerleşen prizmalık tek kütleli yapı, 151 dubleks 17 daire içermektedir. Yapının güney yönü boyunca uzanan koridorda apartman dairelerine girişler yer almaktadır. Bu koridorlar cephede

Günümüzde kullanılmamakta birlikte yapıda ortak kullanıma ayrılmış mekanlar tasarlanmıştır. zeminde bahçe, kömürlük ve depolar, kışlırle kışkılar kapalıdır. göğeldendirilmiş olan herosta da havuz. Amerikan bar, sömne, duş ve tuvaletleri de İceren soyunma bilmirli, mutfak ve ofis gibi alanlar sağlanmış. Gerek bu ortak mekanların gerekse ögünü bu mekan oluşturma arayışını öne çıkaran apartman bilmirlerinin tasarımı dönemin modernist mimarlık anlayış başanlı bir şekilde örneklennmektedir.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin 2003 yılından bu yana sistematik bir biçimde yürüttüğü “Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi” Cumhuriyet döneminde inşa edilen önemli mimarlık ürünlerinin belgelenmesi ve bu arşivin toplumun tüm kesimleri ile paylaşarak, kent kültürünün oluşumuna katkıda bulunulması amaçlarıyla ortaya çıktı.

Uzmanların ve akademisyenlerin bilgi dağarcığı ile gelişen proje çeşitli etkinliklerle kamuoyuna tanıtıldı. Proje kapsamında yer alan binaların akademisyenlerin ve uzmanların titiz seçimleri ile birlikte belirlenmesinin ardından Bina Kimlikleri Sergisi üç etaplı olarak hazırlandı. Bina Kimlikleri Sergisi sırası ile “Cumhuriyetin 10 Yılı”, “Cumhuriyetin 25 Yılı” ve “Cumhuriyetin 50 Yılı” başlıkları ile yurtdışında ve yurt içinde pek çok üniversite, kamu kurumu, sergi salonu, çeşitli kentsel mekânlarda ve etkinliklerde sergilenerek, Cumhuriyet dönemi mimarlık mirası kamuoyuna tanıtıldı. Her sergi ile birlikte ortaya çıkan Bina Kimlikleri Katalogu gerek mimarlık öğrencileri, gerekse de mimarlık ve kente ilgi duyan kesimlerce talep edilir hale geldi.

Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi'nin amaçlarının başında mimarlık ve kent kültürünün desteklenmesi olduğu kadar, mimarlık mesleğine ait bilgi birikiminin artırılması da yer alıyor. Cumhuriyetin ilanından başlayarak günümüze kadar mimarlık üretim biçimlerinin anlaşılması, mimarlık tarihine katkıda bulunulması, mimarlık tarihini şekillendiren olayların ortaya çıkartılması, Türkiye'de mimarlık ortamını şekillendiren aktörlerin tartışılması konuları da projenin hedefleri arasında.

Cumhuriyet dönemi mimarlık ürünlerine yö-

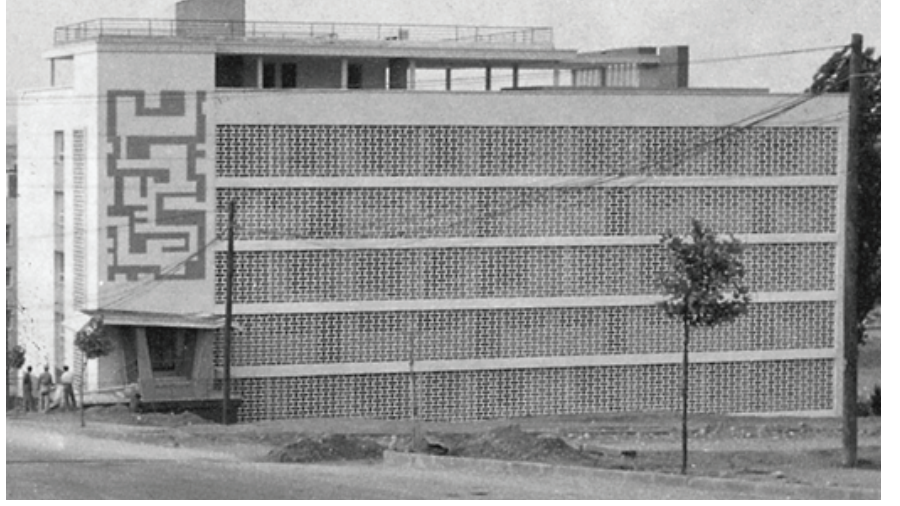
nelik arşivin geliştirilebilmesi ve bu bilgi birikiminin paylaşılması amacıyla proje kapsamında farklı araçlar geliştirilmiştir. Web sayfası üzerinden aktarılan bilgi birikimi, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin arşivinin kullanıcılara açması ile daha fazla kesim tarafından kullanılabilir hale gelmiştir.

Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesi kapsamında yer alan yapılara dair bilgi birikiminin çoğaltılması amacıyla düzenlenen “Bina Kimlikleri Söyleşileri” kullanıcılar, kentliler, uzmanlar ve mimarları bir araya getirerek mimarlık, kent kültürü ve gündelik yaşam ilişkisi üzerine önemli köprüler kurmuştur. Bina Kimlikleri Söyleşilerinde ortaya çıkan birikim, yapıya dair kapsamlı bilgiler ve değerlendirmeler yayın haline getirilerek mimarlık ortamına ve okuyuculara sunulmuştur.

Mimarlık kültürünün toplumla buluşması, Cumhuriyet dönemi mimarlık kültürünün arşivlenerek bellek oluşturulması çerçevesinde çalışmalarına devam eden projeye yönelik oluşan olumlu tepkiler, Türkiye'de modern mimarlık mirasının korunması konusunda duyarlılık oluşmasını da sağladı. Bu tepkilerin çoğalacağı umuduyla, Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nde ilgili dönemde Bina Kimlikleri ve Envanteri Projesini oluşturup, geliştiren Prof. Dr. İnci Aslanoğlu ile Proje Koordinatörü Doç. Dr. T. Elvan Altan'a, Proje Ekibine ve Proje çalışanlarına teşekkür ederiz.

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi
45. Dönem Yönetim Kurulu

Yapım Tarihi: : 1956-1960
Yeri : Cinnah Cad. No:9
Çankaya, Ankara
Mimarı : Nejat Ersin
: Necdet Dağ (detaylar)
Bugünkü İşlevi : Konut ve kısmen işyeri

Meydanlar Müdürlüğü Kooperatif Apartmanı

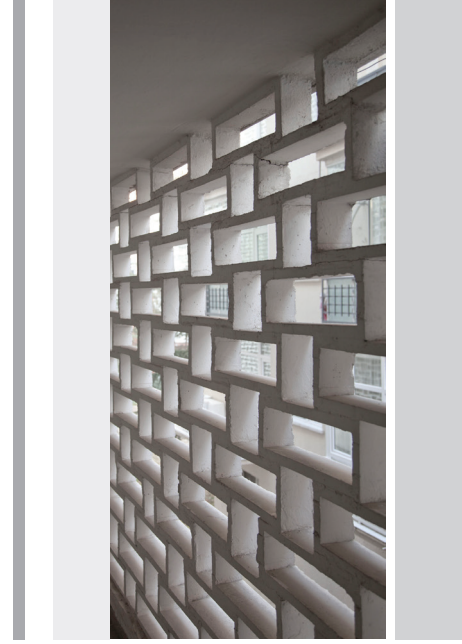
(Cinnah 19)

1956 yılında Devlet Hava Meydanları İşletmesi'nde çalışan mimar ve mühendisler tarafından kurulan Meydanlar Müdürlüğü İşçileri Yapı Kooperatifi Ortaklığı'nın Çankaya'da dönemin Başbakanı Adnan Menderes'in imar uygulamaları kapsamında gelişen Cinnah Caddesi üzerinde gerçekleştirdiği apartman bloğu, aynı işletmede görev yapmakta olan ve kooperatifin yönetim kurulu üyeliğini de yürüten Nejat Ersin tarafından tasarlanmıştır. Statik projelerini Yavuz Kıracı'nın gerçekleştirdiği tasarımda Necdet Dağ detaylandırmada yardımcı mimar olarak çalışmıştır.

Caddeye dik yerleşen prizmatik tek kütleli yapı, 15'i dubleks 17 daire içermektedir. Güney yönü boyunca uzanan koridorda apartman dairelerine girişler yer almaktadır. Bu koridorlar cephede yatay etkiyi vurgulayan ve dekoratif bir görüntü sağlayan beyaz beton grillerle gölgelenmektedir. Apartman birimleri ise boşluk-doluluk oranları balkonlarla dengelenerek kuzey cephesinde yansıtılmıştır.

Mimarın belirttiğine göre bu yapının oluşumunda dubleks daireleri, güneş kırıcıları ve çatı teras ve havuzu ile Le Corbusier'in Marsilya Bloku (Unite d'Habitation) etkili olmuş, güney cephesindeki griller için ise Edward D. Stone'un beyaz beton grilleri çok kullanan mimarlığından ilham alınmıştır.

Günümüzde kullanılmamakla birlikte yapıda ortak kullanıma ayrılmış mekanlar tasarlanmış, zeminde bahçe, kömürlük ve depolar, kirişlerle kısmen kapatılarak gölgelendirilmiş olan terasta havuz, Amerikan bar, şömine, duş ve tuvaletleri de içeren soyunma birimleri, mutfak ve ofis gibi alanlar sağlanmıştır. Gerek bu ortak mekanların, gerekse özgün bir mekan oluşturma arayışını öne çıkaran apartman birimlerinin tasarımında dönemin modernist mimarlık anlayışı başarılı bir şekilde örneklenmiştir.

3

4

1. Arif ŞENTEK
2. Ali CENGİZKAN
3. Umut ŞUMNU
4. Şükrü BOSTANCIOĞLU

BÜLENT BATUMAN- Hoş geldiniz. Düzenlediğimiz “Bina Kimlikleri Söyleşileri”nin bu yedinci buluşması.

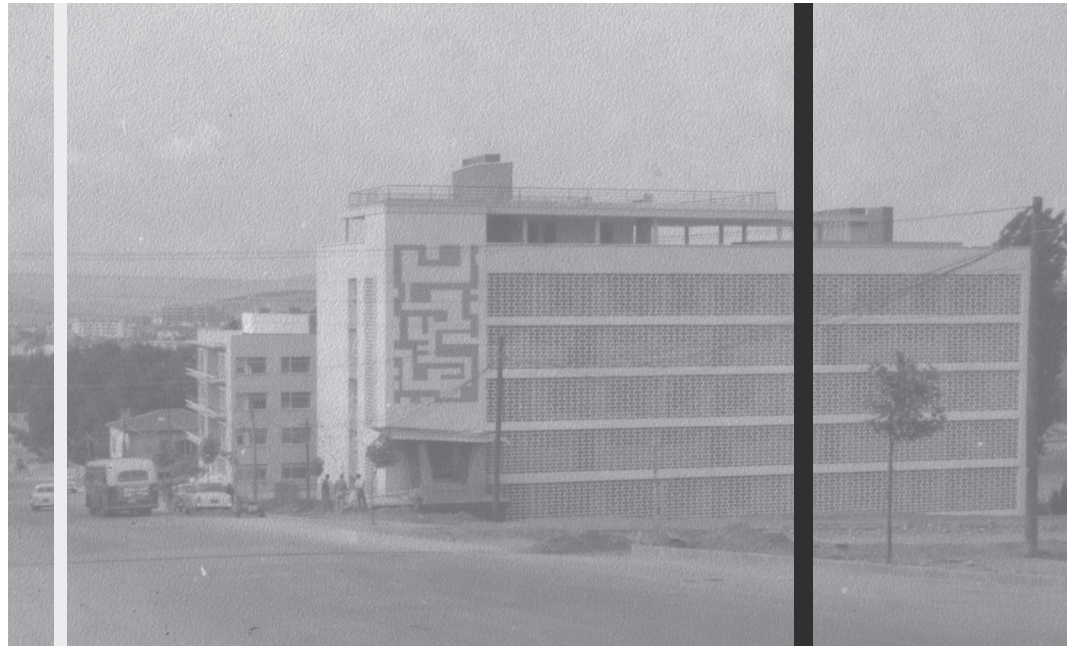
Bugünkü konumuz Meydanlar Müdürlüğü Kooperatif Apartmanı. Tabii hepimiz onu Cinnah 19 diye biliyoruz. Nitelikli bir yapı, nitelikli bir müellifin eseri. Bu bağlamda hem yapının kendisi, hem müellifi konuşulacak muhtemelen. Nejat Ersin değerli bir büyüğümüz, kendisini bu yıl içerisinde kaybettik biliyorsunuz. Bu bakımdan onu bir kere daha burada anıyor olmamız anlamlı.

Sözü, bu söyleşiyi yönetecek olan Arif Şentek’e bırakıyorum. Hepinize geldiğiniz için tekrar teşekkürler.

ARİF ŞENTEK- Çok teşekkür ediyorum ben de Ankara Şubesine bu söyleşiyi düzenlediği için. İlk sözü Cinnah 19’da uzunca bir süredir oturan Şükrü Bostancıoğlu’na vereceğim. Orada yaşayan biri olarak bize binanın öyküsünü anlatacak. Buyurun efendim.

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Hepinizi saygıyla selamlıyorum. Hanımefendiler, beyefendiler; bu apartman hakikatten orijinal bir bina olarak hâlâ sağlığını koruyor, fakat arzu ettiğimiz kadar değil. Onun için böyle bir binayla bu şekilde ilgilenmenizden dolayı sizlere teşekkür etmek isterim.

Bu binayı ilk defa gördüğü zaman bizim hanım beğenmiş ve o zaman bir arkadaşın aldığı daireyi gördükten sonra “biz de buradan bir yer alalım” diye tutturdu ve işte 13 numaralı daire bize nasip oldu ve o daireyi satın aldık. Aldığımızda 10 senelikti bu bina ve Nejat Ersin Beyle, Necdet Dağ Beyle de komşuluk ettik. 11 numaralı daire Necdet Dağ Beyindi, 9 numaralı daire de Nejat Ersin Beyindi. Kendileri “Hava Meydanları Mimar ve Mühendisleri Kooperatifi”ni kurarak 1957-1959 yıllarında bu binayı ikmal etmişlerdi.

Onları önceden tanıımıyorduk, sonradan komşu olduk, dost olduk. İkisine de rahmet diliyorum, çok değerli insanlardı. Necdet Dağ Bey'in hanımıyla dostluğumuz hâlâ devam etmektedir.

Bina biliyorsunuz eskiden Posta Caddesi denilen caddenin üzerinde yapılmıştır. 1950'den sonra bu caddeye, zamanında Diyarbakır valisiyken intihar eden İttihatçılardan Vali Dr. Reşit'in ismi verildi Celal Bayar tarafından. Daha sonra da. Cinnah Caddesi olarak değiştirildi.

Benim anlatmak istediğim şey şu: Biz aldığımız zaman apartmanda işyeri falan yoktu ve uzun zaman binada işyeri açılmasına mukavemet etmeye çalıştık, fakat ev sahipleri değiştikçe bunu önlemek mümkün olmadı. Bina bugünkü durumuna geldi, ondan memnun değiliz, müteessiriz, ama elimizden fazla bir şey gelmiyor.

Mimarlar Odalarının bu şekilde eski binalarla ilgilenmeleri çok büyük bir noksanlığı telafi edecek gibi geliyor bana. Çünkü bunlar resmi binalar değil, fakat tarihi bina haline geliyor bir müddet sonra. Benden öğrenmek istediğiniz başka bir şey varsa buyurun sorun efendim.

ARİF ŞENTEK- Efendim memnun musunuz apartmandan? İlk sorulacak soru o herhalde.

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Apartmandan memnunuz, çünkü hanımlar memnun.

ARİF ŞENTEK- Siz herhangi bir tadilat yaptınız mı dairenizde? Çünkü şimdi arkadaşlarımız anlatacaklar herhalde, bazı tadilatlar geçirmiş bina.

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Hayır tadilat yapmadık. Maalesef binada yapılan tadilatlardan dolayı memnun değiliz, ama önleyemedik efendim.

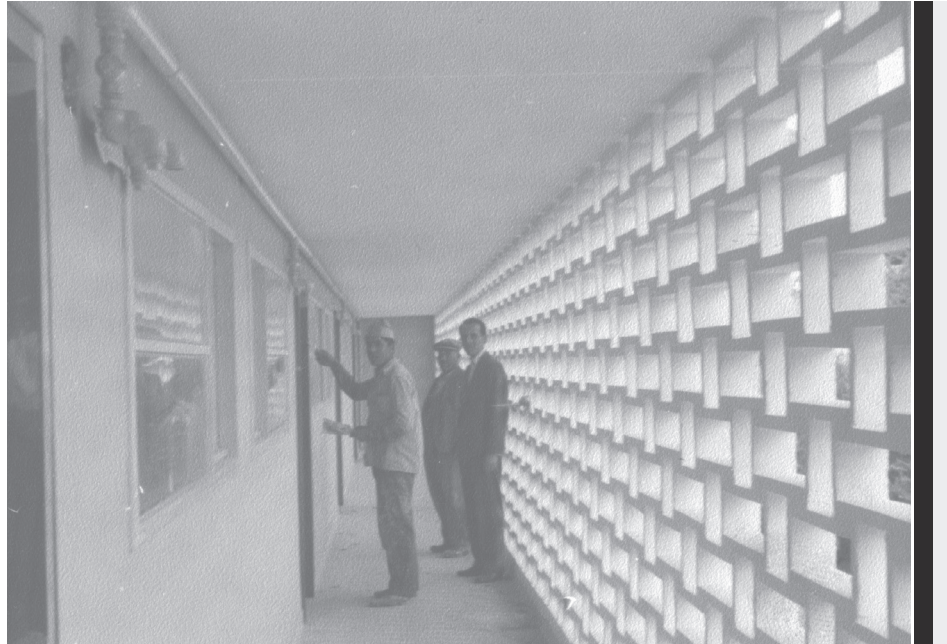
ARİF ŞENTEK- Peki, o zaman sorularınız varsa lütfen yönlendirelim Şükrü Beye. Buyurun.

NURAY BAYRAKTAR- İlk yapıldığı dönem var olan ortak kullanım alanlar kullanıcılar tarafından nasıl değerlendirildi? Gerekli gibi kullanıldı mı?

ARİF ŞENTEK- Mesela çatısındaki havuzu değil mi?

NURAY BAYRAKTAR- Evet ya da zemindeki ortak mekânları. Bunlara dair bir bilgi verebilir misiniz?

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Hanımefendi şöyle oldu. Daire sahibi olan kooperatif üyeleri bina ilk yapıldığında, 10 sene içinde burada pek oturmamışlar. Üyelerden binada oturan birkaç kişi vardı biz aldığımızda. Sebebi şu: Kooperatif üyeleri Emlak Kredi Bankasından 40'ar bin lira inşaat kredisi almışlar, fakat galiba ödeyememişler ve "kiraya verelim bari" demişler. O yıllar Amerikalıların Ankara'da çok yoğun olduğu döneme rastlıyordu. Bizim Necdet Bey'den öğrendiğimize göre binayı uzun bir zaman Amerikan ailelerine toptan

kiraya vermişler. Tabii o zaman onlar çok iyi kullanmışlar. O yüzme havuzlarını, umumi kullanma yerlerini falan çok değerlendirmişler.

Fakat onlar gittikten sonra zannederim biz kâfi derecede istifade edemedik; ne yüzme havuzundan, ne yukarıdaki barbekülerden, hiç-birinden istifade edemedik. Olmuyor. Neden olmadığını da siz tahmin edersiniz. Herkes bir tarafa çeker, kimse bir araya gelemmez. Onun için metruk hale geldi çatı, hiç kullanılmıyor. Bu itibarla üzülüyorum ben doğrusu. Aşağıda bahçemiz de güzeldir ve hâlâ güzelliğini muhafaza etmekte orası; fazla değerlendiremedik, yeşil çimden başka bir şey yok işte. Depoları iyidir, herkesin birer deposu, kilimli bir yeri vardır. Yani güzel düşünülmüş bir binadır, ama işte biz bu kadar kullanabiliyoruz maalesef.

İşyerleri girdikten sonra bina değerini kaybetti benim kanaatimce. Çünkü bazı daireleri 2 kat haline getirdiler, merdivenleri değiştirdiler ve böylece 1-2 oda ilave ettiler. Ama arzu edilen şey bu değildi tabii. Fakat çok şükür binamız yerinde duruyor şimdilik.

Evet efendim, başka sormak istediğiniz bir şey var mı?

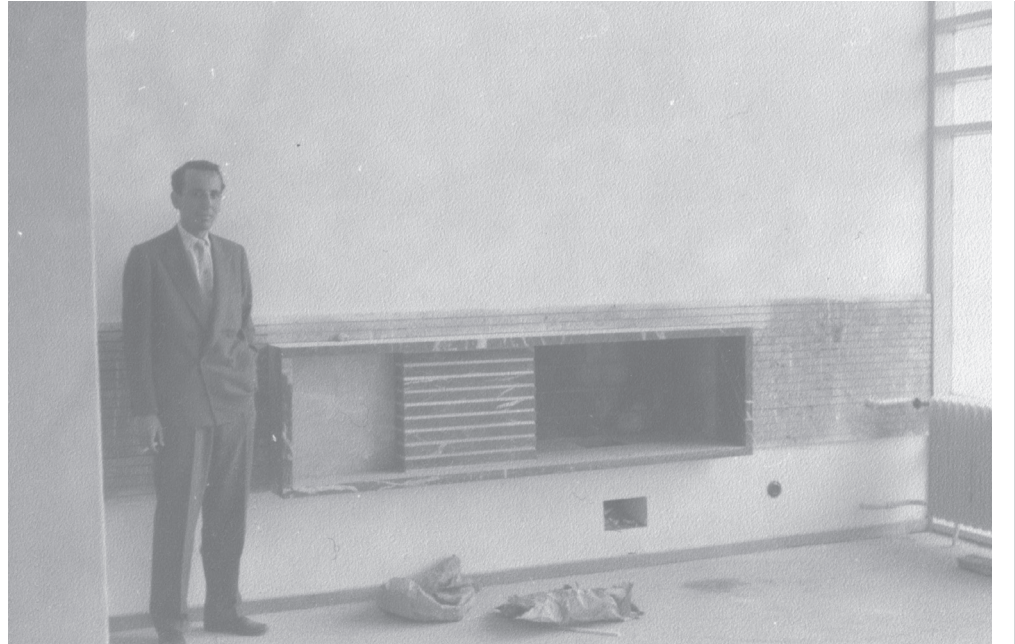
LEMAN ARDOĞAN- Biraz önce dediniz ki: “Hanımlar çok memnun.” Belli ki mutfakları da güzel. Şimdi ben hemen bulunduğunuz birime, yani konutunuza geleceğim, orada yıllardır yaşıyorsunuz. Konutun planı hakkında siz kullanıcı olarak bize neler söyleyebilirsiniz? İşte yatak odası güzel mi? Koridoru güzel mi, kısa mı, uzun mu? Teşekkür ediyorum.

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Onun hikâyesini kısaca anlatayım. Bizim hanım öğretmen emeklisidir ve teknolojiye meraklıdır. Şevki de vardır bu konuda. Bir apartman katı almak istediğimiz zaman şartları vardı. Antresi geniş olacak, mutfak geniş olacak ve mutfak bir balkona açılabilir. Ama bu şartların hiçbiri yoktu bizim aldığımız dairede.

Mutfak küçüktür, antresi küçüktür. Böyle yan yana olan daireler içinde bizimki en baştadır. Diğer dairelerde antreye ilave edilmiş küçük bir oda vardır ve orası birebir soyunma-giyinme odası gibidir; yani öyle düşünülmüştür. Bizim dairede o alan merdivene gittiği için bizde o oda yoktur. Diğer dairelerde orası genişletilmek suretiyle bir oda daha kazanmak imkânı olmuştur.

Hanım dekoratif bir bina olarak burasını çok beğendi. O önceden söylediği şartları unuttu ve biz bir arkadaşımızla beraber buradan birer daire aldık. Aldığımızla kalsak iyi, bir müddet sonra kızımızın evlenmesi bahis konusu oldu -bir tek kızımız vardı Allah ömür versin. Hanım tutturdu: “Ben sokak sokak çocukların kucakta taşınmasını istemem. 3-5 kuruş paramız var. İmkân varsa buradan bir daire alalım kıza” diye.

Bu sefer Vedat Urul Beyin sahibi olduğu 6 numaralı dairenin peşine düştük. Vedat Urul

Bey o zaman Menderes'in meşhur genel müdürlerinden biriydi; Emlak Bankası Genel Müdürüydü. O daireyi hanımına bırakmış ve ayrılmış hanımdan. Peşine düştük, İstanbul'da bulduk. O da bıkmış kiracılardan ve "peki satalım" dedi, alış muamelesine girdik. Fakat yıllardır hiçbir ödeme yapılmamış. Emlak Bankasındaki o kredi borcu 250 bine çıkmış. Ne yaptık, ettik, işte onları ödedik, bilmem ne ettik. Nasipmiş ve o daireyi de aldık. Yani böylece kızımın da bir dairesi var ve halen orada oturuyor.

ARİF ŞEN TEK- Başka sorusu olan var mıydı acaba efendim?

ALİ CENGİZKAN- Acaba Şükrü Bey, kaç daire şu anda işyerine dönüşmüş durumda?

ARİF ŞEN TEK- Benim geçerken binada gördüğüm dans dershanesi gibi bir işyeri var mesela.

ŞÜKRÜ BOSTANOĞLU- O daire Erol Karde-seci isminde bir tiyatro sanatçısına aittir. Kira-ya veriyordu. Ben bir seferinde rica ettim bir

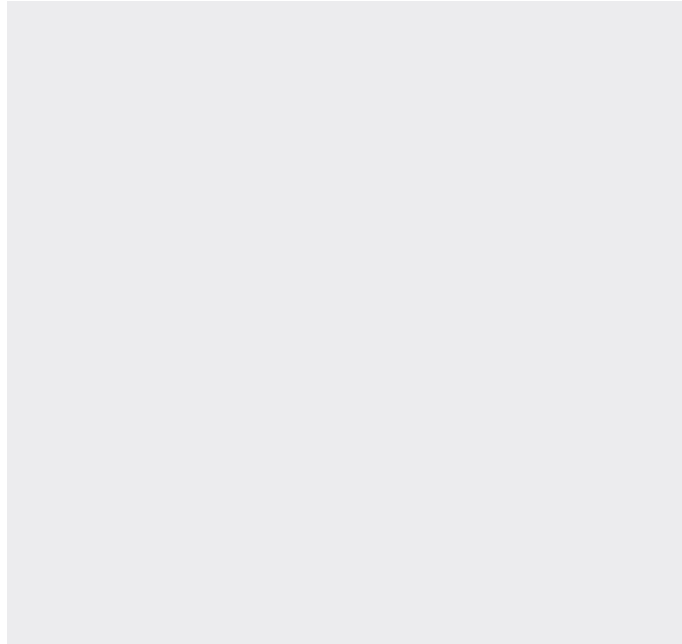
toplantıda: “Sayın Kardeseci, bu daireyi almışsınız güle güle kullanın. Lütfen işyerine vermeyin, ne olur” dedim. “O beni ilgilendirir” dedi ve böyle başladı. O daire öyle gitti işte. Ondan sonra işyeri olarak kullanılan daha 4-5 tane daire var efendim.

ARİF ŞENTEK- İşyerleri genellikle zemin katta, giriş katında galiba.

ŞÜKRÜ BOSTANOĞLU- Bodrum katta bir resim galerisi var. Onlardan bir şikâyetimiz yok. Bir de iş bulma bürosu var o alttaki dairelerden birinde. O daireler hoştur, geniştir. İki düz daire vardır orada efendim; birisi daha geniş bir daire ve orada da bu iş mukavelesi yapan bir müessese oturuyor kiracı olarak. Bu daireler hakikatten güzeldir. İki büyükelçi uzun zaman orada oturdu, sonra sattılar. 3 numaralı daire Viyana’da şehit olan büyükelçimizindi. Onlar da ellerinde tutamadılar. Bilhassa 14 numaralı daire ve 16 numaralı daire ki biri işyeri diğeri konuttur, bu dairelerde tadilatlar yapıldı. Mesela mutfakları genişlettiler. Nasıl yapılabilir bu? Altyapıyı, tesisatı da değiştirmek suretiyle mutfağı genişlettiler. Biz hiçbir şey yapmadık, olduğu gibi kullanıyoruz ve memnunuz efendim.

LEMAN ARDOĞAN- Uzun yıllardır oradasınız ve komşuluk ilişkilerini sormak istiyorum. Biraz önce bir büyükelçimizden bahsettiniz. Komşuluk ilişkileri nasıl? Tabii bu çok göreceli bir soru oldu, ama özetle şunu soruyorum: O apartmanda yaşanmış, bizim de, kamuoyunun da tanıdığı kişiler var mı? Yani tanınmış kişiler var mı orada yaşayan ve yaşamış ve bununla ilgili anılarınız.

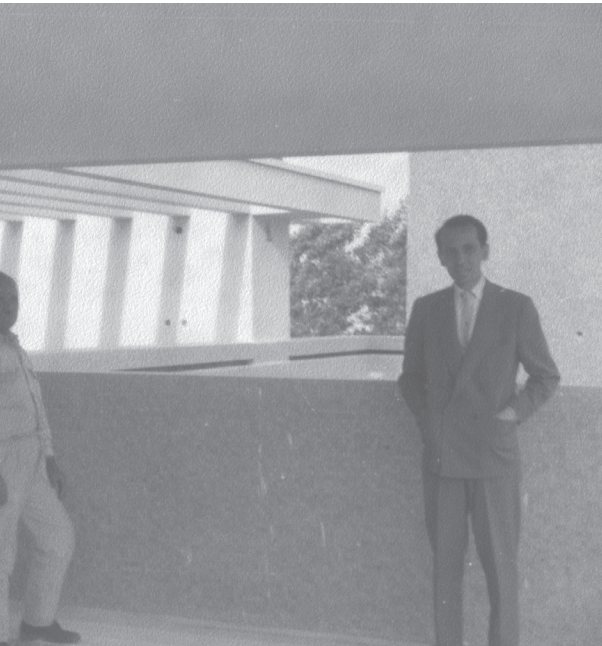
ŞÜKRÜ BOSTANOĞLU- Nejat Ersin Bey’in dairesinde halen Adile Hanım isminde bir hanım arkadaşımız kiracı olarak oturmaktadır. Onunla çok yakın ilişkimiz ve dostluğumuz vardır. Nejat Beyi her zaman anarız. Nejat Bey bizim apartmanda oturmuyordu ama o

hanımın evine geldiği zamanlar kendisiyle görüşüyorduk.

Necdet Bey'le uzun seneler beraber oturduk. Şimdi dairelerin çoğu kiracıların elinde efendim. Mesela 15 numaralı daire Fatma Hanım isminde bir hanım komşumuzundur. Fakat kendisi maalesef çok yaşlandı, Alzheimer'a yakalandı. Kocasını Veteriner Fakültesi profesörlerinden bir zattı ve o da beklenmeyen bir şekilde vefat etti. Hanım, kızıyla oturuyordu. Kızı mimardı ve Orta Doğu'dan mezundu. Maalesef kalp hastasıydı ve hiç beklenmeyen bir şekilde vefat etti. Fatma Hanım uzun seneler burada kaldı, iyi komşuluk içinde bulunduk ama bu şoku kaldıramadı. Şimdi bir bakımevinde; o daireyi de Mehmetçik Vakfına vakfetti ölümünden sonra daire vakfın olacak diye. Bu şekilde kaldı. Yani 15 numaralı dairenin hikâyesi de budur.

BÜLENT ALTAY- Merhabalar, iyi akşamlar. Apartman pozisyonu itibarıyla Ankara manzarasına bakıyor gibi bir ifade taşır hep bende. Acaba öyle miydi eskiden? Yani Posta Caddesi yukarı kadar gidiyor muydu benim hatırlamadığım zamanlarda?

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Posta Caddesi yukarıya kadar gidiyordu efendim, ama daha alçaktı cadde. Yani bizim apartmanın ortasından itibaren aşağısı cadde seviyesinin altında kaldı.

BÜLENT ALTAY- Yani yaklaşık kaç metreydi? Çünkü giriş merdivenleriniz neredeyse yolla bir durumda ve sanki ona göre tasarlanmış gibi duruyor.

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- İlk yapıldığı zaman apartmanın alt daireleri bile yola bakıyordu. En güzel tarafı bu apartmanın üstüdür. Çatının manzarası güzeldir, ama oraya da çıkan eden yok artık.

BÜLENT ALTAY- Bir sorum daha olacak, bunu meslektaşlarıma da soruyorum. Arkadan dağılım için koridorlar var biliyorsunuz bu apartmanda ve bu koridorlar bir çeşit güneş koruyucusu gibi bir perdeyle örtülmüş vaziyette. Geçenlerde herhalde 4-5 yıl önce bir yenilemeden geçirildi. Galiba orijinal malzemesi de kullanılmadı ve şimdi çökmeye yüz tutmuş vaziyette tekrar bazı bölümleri. Acaba burada bir yenilik yapılmaya kalkışılrsa, tabii ki daire içlerine çok karışılmıyor imar açısından, ama tutup birisi dışarıya bir alüminyum doğrama yapacağız dese bunu engelleyecek bir koruma tedbiri var mıdır acaba?

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Yok bir koruma tedbiri, ama öyle değişikliklere razı olmadı kimse. Çünkü Nejat Bey çok titizleniyordu. Ben buna şahit oldum. Çok üzülüyordu, hatta Adile Hanımın evinde beraber bulunduğumuz bir sırada “Yahu böyle şey olur mu, benim hayatta bir tek yerim var burada” dedi. Hatta ben Adile Hanıma burayı alsana falan diye de epey telkinde bulundum. Nejat Bey “Bir çatı katında oturuyoruz şimdi. Benim hayatta bir tek bu dairem var, onu satmam” demiş. Böyle de bir hatırası var.

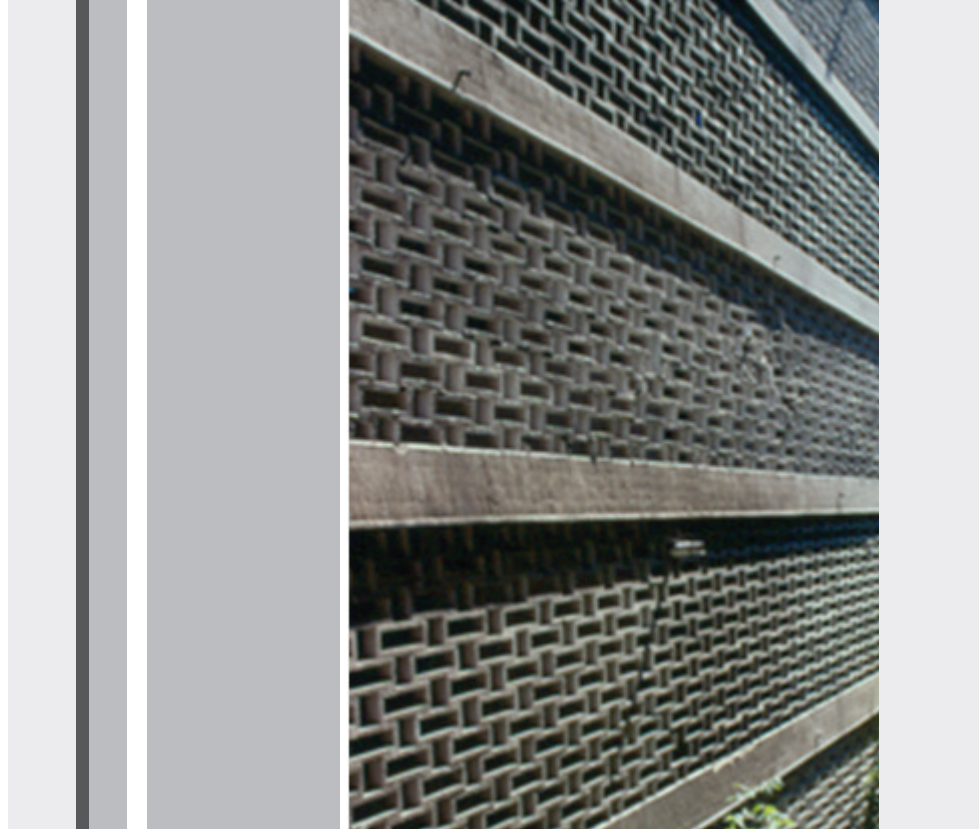

ARİF ŞENTEK- İzninizle ben bir şey sorayım. Şükrü Bey, siz orayı aldığınızda burası Ankara'nın prestijli bir bölgesiydi. Zaman içinde biraz eskidi bu bölge galiba. Bundan dolayı da aldığınız zamanki değeriyle bugünkü muhtemel "rayiç bedel" diyebileceğimiz değeri arasında nasıl bir farklılık var? Ayrıca bu apartmanın mimari açıdan böyle özgün olmasından dolayı bir değer farklılığı olabiliyor mu?

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Kimse farkında değil. Bir de biliyorsunuz burada eskiden oldukça iyi iş yapan işyerleri vardı. Şimdi Cinnah Caddesinin böyle yarış pisti gibi bir hale getirilmesinden sonra burada kıymet kaybı oldu. Yani bizim apartman gibi binalarda işyerleri iş yapmakta zorlanıyor gibi görülüyor. Onun için eski prestiji yok.

ARİF ŞENTEK- Peki, siz aldığınız vakit Ankara'daki diğer satılan konutlarla fiyat farkı var mıydı ciddi bir şekilde?

ŞÜKRÜ BOSTANCIOĞLU- Fazla değildi fark efendim. Biz o zaman 1969'da 150 bin liraya aldık bu daireyi. Sonra 1975'te kızıma aldığımız

daireyi 430 bin liraya aldık. Yani demek ki 1969'la 1975 arasındaki fark bu kadar. Ondan sonrasını bilmiyorum artık.

ARİF ŞENTEK- Başka sorumuz yoksa çok teşekkür edelim Şükrü Beye. Belki daha sonra gene Şükrü Beye yöneltilebileceğiniz sorular olur.

Sözü Ali Cengizkan'a bırakayım. Ali Cengizkan hocamız bu bina üzerinde uzun süre çalışmalar yapmış, makaleler yazmış. Binanın mimarı Nejat Ersin'le görüşme imkânı olmuş. Arşivlere girmiş. Binaya ilişkin titiz ve ayrıntılı çalışmaları var. Bakalım bize neler anlatacak? Buyurun hocam.

ALİ CENGİZKAN- Teşekkür ederim.

Öncelikle selamlar, hoş geldiniz. Ben şunu belirteyim, belki yardımcı olur: 2000 yılında bir doktora tezi¹ sırasında bu yapıyı daha yakından inceleme fırsatı bulmuştum. 2002 yılında *Mimarlık* Dergisi'nde yazdığım yazı² ve yaptığım söyleşi³ yayınlanmıştı, ama esas 2006 yılında bu yapı da dâhil 2 yapıyı DOCOMOMO Türkiye Toplantısı'nda "modern mimarlığın kapsamında korunması gerekli yapı" olarak gören bir toplantıda bir posterle sundum yerli ve yabancı kişilere. O posterin Türkçe ve İngilizce metnini dışarıda bulabilirsiniz. Şu anda sunuşu ona dayanarak yapacağım, ama başlamadan önce de bir sergi var, tabii küçük de olsa bir sergimiz var burada. Ben de öyle bir ön tanıtım olmayabilir diye, bir poster getirmiştım, ama madem var, belki o sergiye referans verilebilir.

Nejat Ersin 1925 doğumlu ve bu yıl kaybetmiştik. Cinnah 19 dışında pek çok yapının müellifi Nejat Bey. Özellikle havaalanı terminal yapılarının müellifi, Ankara'da işhanı tasarımları da var. Bu küçük sergide buna ilişkin arka plan bilgisi de edinilebilir belki panel-den sonra.

Ayrıca Mimarlar Odası'nın kuruluşunda ve yürütülüşünde çok önemli görevler yerine getiren, yöneticilikten hiç kaçınmayan bir karakteri vardı ve içinde bulunduğumuz bu Mimarlar Odası yapısının temelini atılmasında etkili olan 2-3 kişiden birisi. Özellikle örgütçü değerini de unutmamak gerekiyor bence. Onun adını, bu açıdan, Şevki Vanlı ve Vedat Dalokay'la birlikte anmamız gerekiyor sanıyorum.

Söylendi şu ana kadar, bu Nejat Bey'in arşivinden çıkma bir fotoğraf kendisiyle *Mimarlık* Dergisi adına yaptığımız görüşme sırasında çekilmiş; yılını tam olarak hatırlamıyorum, ama belki bu yapının 2010 yılında gündeme getirilmesi ve özenle bakılmasının dünya modern mimarlığındaki arayışların sanki tekrar bir döngü içinde, benzeri şeylere önem veren yılına ya da yıllarına, aralığına denk gelmesi açısından da ilginç. Erken dönemlerdeki modernite mimarlığının belki biraz uluslararası üslupla hemhal olduktan sonraki döneminin yapısı aynı anda.

Konuyu şöyle bir bağlama oturtmakta yarar var: 1950-1960 arasındaki Türkiye'de kent konutu, bu arada Başkent Ankara'daki kent konutu,

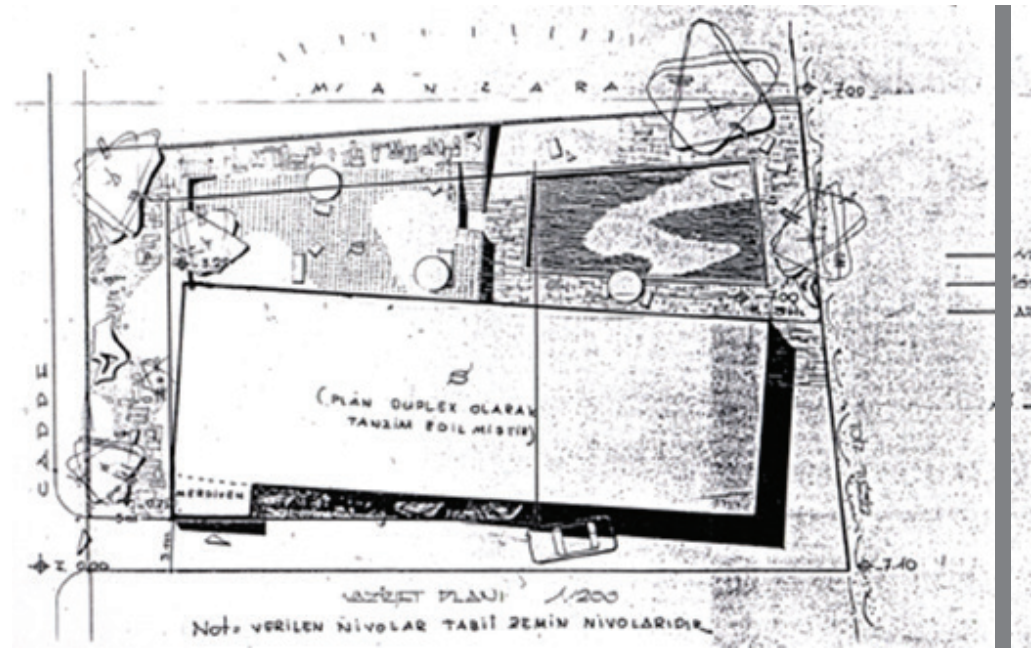
¹ Ali Cengizkan, *Discursive Formations in Turkish Residential Architecture: Ankara 1948-1962*, yayınlanmamış doktora tezi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Ankara: Ocak, 2000.

² Ali Cengizkan, "Cinnah 19: Ütopik mi, Gerçek Modern mi?" *Mimarlık*, no. 304 (2002): 18-21.

³ Ali Cengizkan ve Cana Bilsel. "Nejat Ersin ile Söyleşi." *Mimarlık*, no. 304 (2002): 22-24.

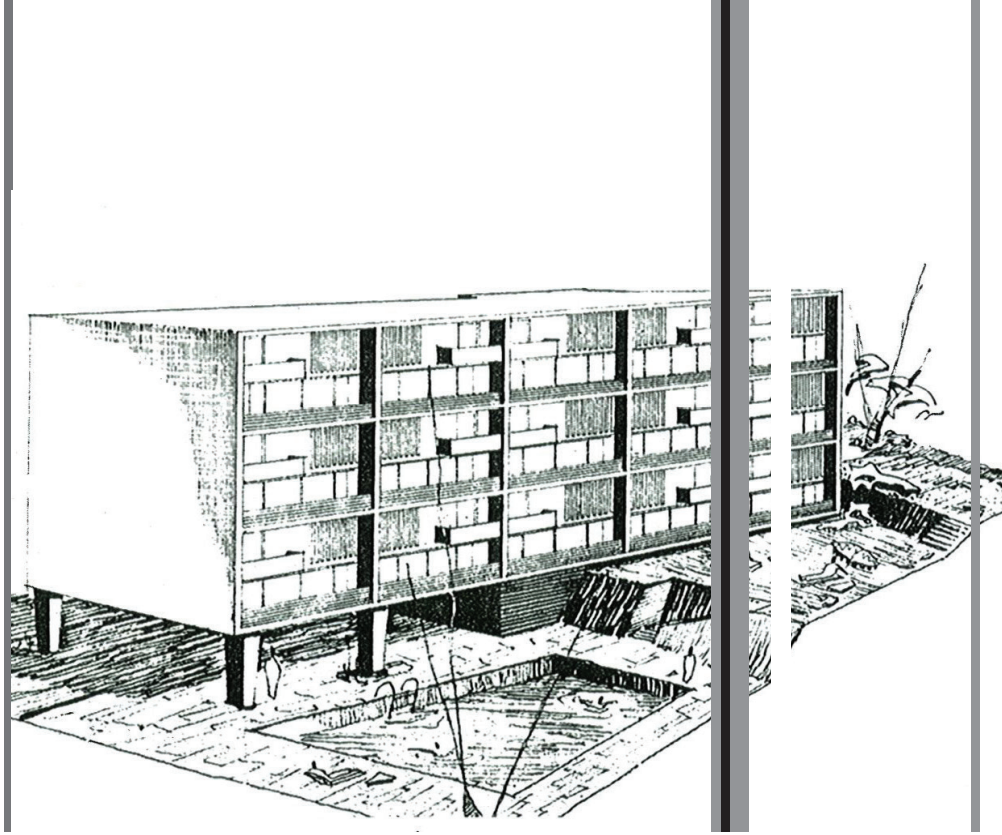
özellikle yatırım açısından konut kooperatifleriyle elde edilen bir konut tipi. İki yaklaşım var bu dönemde: A. Konut sahibi olmak isteyenler, amaçlı bir örgütlenme olarak koöperatifleri ya burada olduğu gibi 12, 15, 18, 20 üyelik bir kooperatif kuruyorlar ve verilen arsada imarın belirlediği koşullara göre bir konut bloğu inşa ediyorlar. Ya da, B. Çeperde arsa tahsisinde daha büyük destekler alarak (çeper derken örneğin buna bugün şehir merkezine çok yakın 14 Mayıs Evleri de bir başka çeper ya da Emek Yapı Kooperatifi; şu anda Emek semtine adını veren Emek-San; ya da İsrail Evleri, yani Dikmen Yapı Koope-ratifi; Kuzeyde Basın Konut Kooperatifi, Subayevleri Konut Kooperatifi) çoğunlukla 120 ila 170 arasında üye kaydetmekle yükümlü olan kurumlar eliyle kentin çeperlerini bir dönüşüme uğrattıyorlar. Ankara 1954'teki 3. plan öncesi ve sonrası iyice kentsel mekânını genişleten bir yer haline geliyor: Bunu da özellikle konutlarını üretme biçiminde gerçekleştirdiği bu iki yeni model doğrultusunda elde ediyor.

İlk çabanın örneği olan Cinnah 19'un benzerlerini eminim duyarlı bir gözle bakan mimarlar görürler, okurlar: Farklı köşe başlarında ya da bir blok sırası arasında kendi figürünü öne çıkaran birimler bunlar. 'Aptman Bloğu'nun, bu benim iddiam, öncesinde yer alan yapılaşma örnekleri bunlar. Bugün aptman bloğu yapılaşması dediğimiz zaman çizili olan parsel içinde ön, arka ve yan mesafeleri sabitlenmiş bir çekme mesafesi içinde belli hacmi gerçekleştiren yapıları anlıyoruz, anlamalıyız. Buradakilerin ise daha farklı bir esnekliği var. Yaklaşık 12-15 yıldır Çankaya Belediyesi'nin hala denemekte olduğu yoğunluk üzerinden giden bir esneklikle ilişki kurulabilir burada, ancak ne yazık ki Çankaya Belediyesi'nin yürüttüğü o esneklik kentsel mekânın, kentsel hacimlerin pozitif-negatif ilişkilerini gözardı eden bir yaklaşım. Yani bir aptman bloğunu bahçenin ortasına da yerleştirebiliyorsunuz, arkasına da yerleştirebiliyorsunuz, önüne de yerleştirebiliyorsunuz. O zaman birbirine yakın olsa bile birbirini izleyen mimar ve yatırımcılarla elde edilen bir sokak dokusunda, sokak hacmi artık 'pozitif mekân' olarak okunamaz hale geliyor.

Hâlbuki bu dönemde Cinnah 19 bunun bir örneği; birebir verili olan hacmi kullanarak caddeyle, yönelenmeyle farklı bir ilişki kurmaya çalışıyor. Üstelik erken dönem, 30'ların, 40'ların örneklerinde, özellikle Uluslararası Üslubun daha canlı olduğu dönemde çok güçlü olan, örneğin Le Corbusier'in Marsilya Bloğu'yla bir paralellik kuruyor. Türkiye'ye gelen Oscar Niemeyer'le görüşmüş. Bir de Edward Durell Stone gelmiş İstanbul ve Ankara'ya; onunla deminki dergiler bazında da bir tutum yakınlığı ya da akrabalığı var, onunla da görüşmüş. Onların çizgilerine yakın görülebilecek tasarım yaklaşımı ve özellikleri taşımakta.

Burada tabii isterseniz Cinnah 19'un planına bakalım: 3 kotta yer alan 5'er dubleks konut ve giriş alt kotundaki düzayak 3 konuttan oluşmakta; yani 18 konut var, 18 birim var özgün halinde. Ayrıca bahçe kotunda da depolar ve bir kapıcı dairesi olabilecek bir yer var. Cinnah Caddesi üzerindeki merdiven kovalasına bağlanan bir dolaşım koridoru; burada o dolaşım koridorunun başını görüyoruz ya da galeriye açılan daireler söz konusu. Yapının bahçe katının ve iki kademeli bahçesinin apartman sakin-

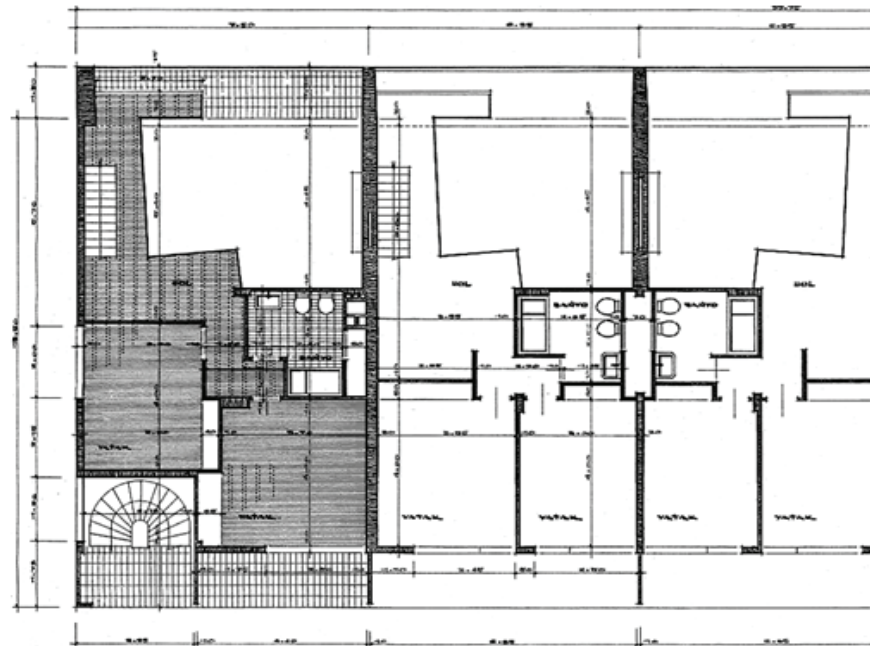

lerinin ortak kullanım alanı olarak açılması, teras katındaki ortak kullanım alanlarıyla bir araya geldiğinde sosyal konut anlamında da başka bir düşünce olduğu ortaya çıkmakta. Terasta barbekü ve seyir terası kullanımı; sonradan eklenen yüzme havuzu ve güneşlenme amaçlı kullanımla bir refah göstergesi nesnesine dönmesini sağlıyor yapının.

İlk eskizlerinden birisi: Yapı yoğunluğunu denemekte Nejat Bey burada. Necdet Dağ'la birlikte tabii baştan itibaren. 1999-2000'deki bir *grill* ya da kafes görünümü; o zaman da bozulmalar vardı, ama bu tür kafesleme, gölgeleme, ikinci bir alan tanımlama o dönemde sadece bu yapıda yok. Hani bir eğilim olarak yani, örneğin Eti Blokları'nda da yer yer var ve İstanbul'da Ataköy Konutlarında Aru ve tasarım ekibinin çok fazla kullandığı bir de-ğer. Burada önemli olan şey şu belki: Yapının imal edilmesi de özel; yani bu bloklar teker teker kalıpla elde edilmiş durumda. Cüruf briket henüz doğmamış durumda. Dolayısıyla bunların onarımı da günümüzde biricikliği nedeniyle bir zorluk göstermekte. Yapının bitmeye yakın bir dış fotoğrafı ve bitmeye yakın bir iç görünümü.

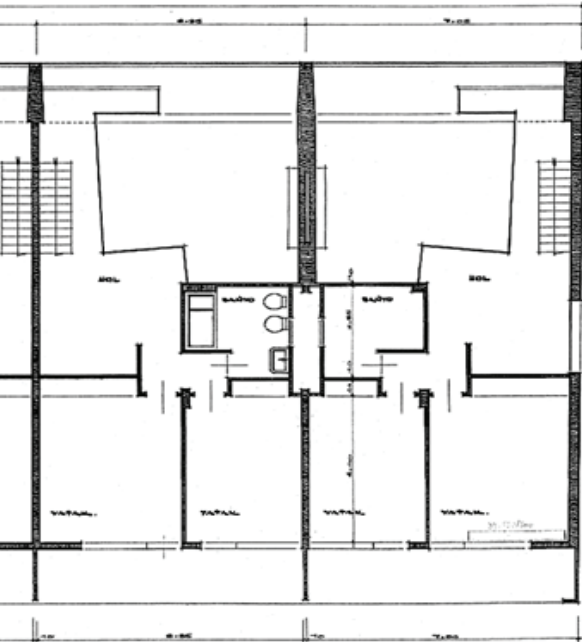
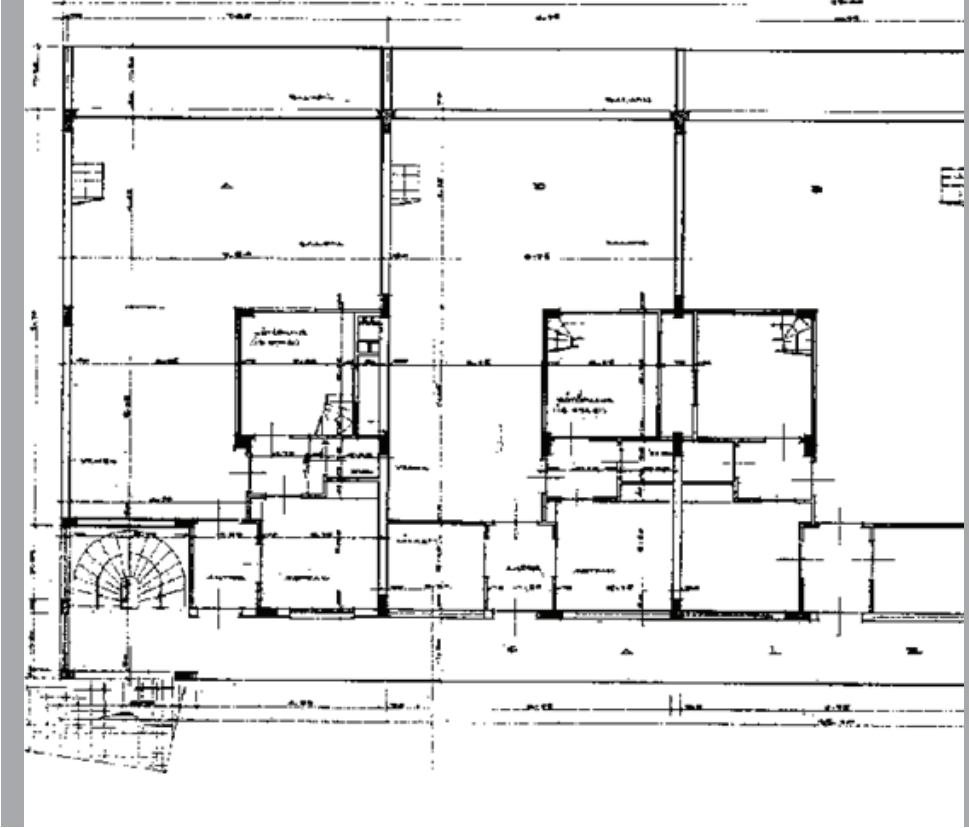
Başlangıçta tabii daha makro bir planlama anlayışı var. Güneye girişleri alıp, kuzeye çok değerli bulunan manzaraya açılırken, aslında önündeki parselleri de aynı biçimde İmar Müdürlüğü, İmar Heyeti'yle birlikte yönetebilme düşü var kafada, ama gördüğümüz fotoğrafta, yani yapı bitmeye yakınken bile o düştü oldukça uzak; yani bunun bir değeri olarak okunmasını zorlaştıracak bir gelişme yaşanıyor. Kabaca ön projeden bir görünüm. Yine ön proje bu... Üst katlar bunlar, şunlar alt katlar; yani mutfak, giriş ve küçük tuvalet. Bunlar dubleksler; dubleksin üst katında bir mezanin denilebilecek, yani getirdiği yaşam tarzıyla da yüksek modernin bu ikinci dönemiyle paralellik kurmaya çalışıyor kuşkusuz. İki kotta yaşamak yaşam tarzı olarak önemli bir katkı.

Çatıdaki güneşlenme terası: Buradaki yüzme havuzu az önce Şükrü Bey'in andığı gibi

özellikle Amerikalıların kullandığı dönemde suyla doldurulmuş ve kullanılmış, ama Nejat Bey'den aldığım bilgi, 1960'larda bir genel yaygın bir felaket olarak o yılları yaşayanlar hatırlarlar, ben de hatırlıyorum; çocuklarda özellikle, çocuk felcinin yaygınlaşması ve bunun kirli suyla olan ilişkisinin kanıtlanması, çatı havuzunun belediyece kapatılmasına ve terk edilmiş bu havanın doğuşuna başlangıç olmuş. Buradaki kütlelerin elde edilisinde küçük bir Marsilya Bloğu, yani *Unite d'Habitation* etkisi sezilebilir, görüntülerde de öyle. Tepede hala manzara çok çok güzel. Keşke bu iki kotlu, adeta bir vapur güvertesi hissi veren bu düzlem, şu andaki sakinler tarafından örgütlenererek kullanılsa... Bunların büyük ölçüde yerinde durduğunu zannediyorum, çünkü girişe kapalı. Yani dolayısıyla çok basit bir iyileştirmeye bile özgün durumundaki ifadeye kavuşabilir.

Yapının iki blok altında Çankaya Camisi var Hayati Tabanlıoğlu'nun, aynı kuşaktan. Aslında yapının üretimi sırasında dönemin başbakan ve cumhurbaşkanı yollarının üstü olduğu için sık sık durup inşaatı gezmişler, kentin diğer yapılarından farklı bir figür olarak, daha çağdaş

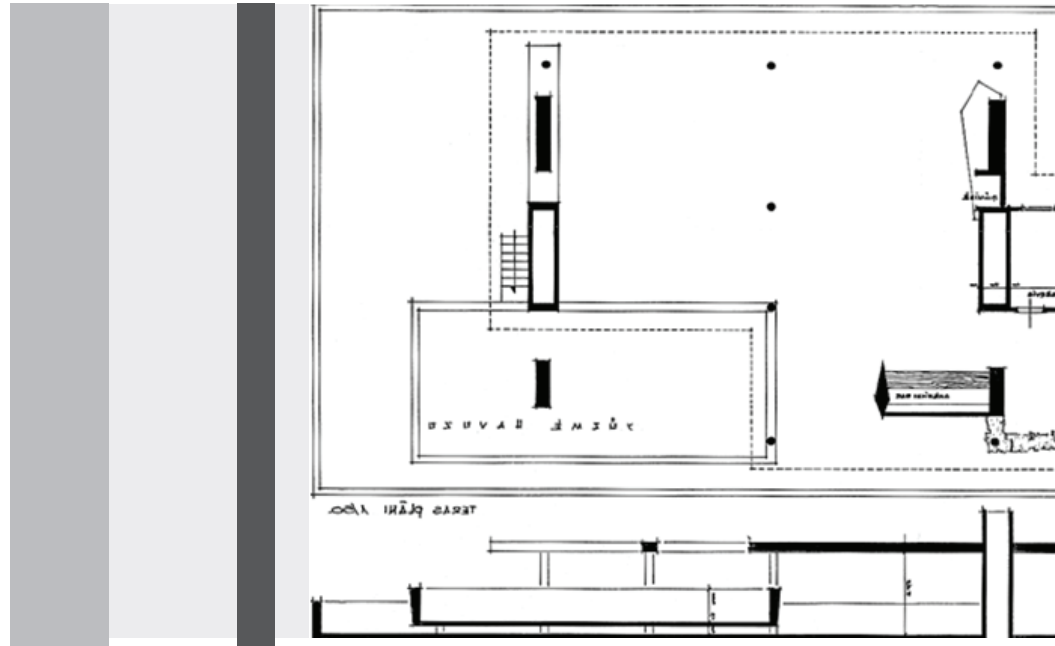

buldukları bir figür olarak... Bunun sonucu olarak Çankaya Camisi ile Cinnah 19 arasındaki alanın yapılaşması engellenmeye ve alanın bir kamusal parka dönüşmesi için çaba gösterilmiş; en azından bu fikir çıkmış o dönemde, ama 1960 darbesiyle birlikte, bu tür girişimlerin sekteye uğraması kadar binanın kaderi de değişmiş bence.

Bu görüntüyle isterseniz sözü Umut arkadaşşıma devredebeyim, onun da söyleyecekleri vardır, ama şunu eklemek gerekli: Tabii Mimarlar Odası Ankara Şubesi'nin Bina Kimlikleri Projesi çok uzun yıllardır devam eden bir proje. 1950-60 arasındaki yapıları ilgilendiren noktaya geldi ve bu yapı da onun için kapsama dahil edildi; yapının tanıtılması, yapının öğrenilmesi ve koruma ve restorasyonunun sağlanması kuşkusuz... Ancak sanıyorum Bina Kimlikleri'nin esas amacı bu yapıların geleceğe kalmaları. İster tescillensinler, ister kullanıcılarının ve çevredeki kullanıcının bilinçlenmesi yoluyla bir sahiplik edinilmesi yoluyla; yani bir rezistansla belki karşı durulabilir. Yapının gücü kuşkusuz şu anda oradaki rantları da gerçekleştiriyor olması. Yazıktır ki içindeki işyeri dönüşümü bu rant artışına ayak uydururken, sakinlerini de, onların yapıyla uyumlu yaşamını zedeleyen bir noktaya getirmek üzere zorunda kalıyor, böyle hissediyor insan. Teşekkür ederim.

ARİF ŞENTEK- Hocam ben teşekkür ediyorum. Nejat Ersin'le ilgili söyleyeceğimiz çok şey var. 15-20 gün önce Mimarlar Derneği 1927'de bir anma toplantısı düzenledik Nejat Bey için. O toplantı dolayısıyla hazırlanan panoları burada görüyorsunuz. O toplantıdan da aktarılabilecek bazı görüşler, bazı değerlendirmeler var. Belki bunları topluca bir yayın halinde çıkarabiliriz. Ali Cengizkan'ın söylediği gibi Nejat Bey hem Mimarlar Odasına hem de Ankara'daki mimar kimliğine önemli katkılarda bulunmuş. Yani o dönem Ankaralı mimar kimliğini oluşturan, o kimliği yansıtan çok tutarlı, istikrarlı bir kişiliği var Nejat Ersin'in.

Şimdi Umut Beye veriyorum sözü. Daha çok genel kullanım alanları açısından konuşacağımızı söylemişti Umut Şumnu ve bu arada Cinnah 19'un diğer kooperatif yapılarıyla, dö-

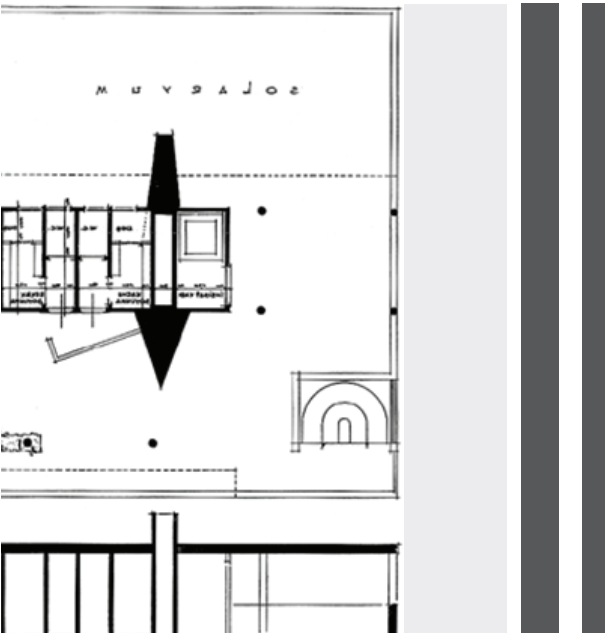

neminin diğerk yapılarla da bir karşılaştırmasını yapacak.

UMUT ŞUMNU- Teşekkür ederim. Benim Cinnah 19’la tanışmam 1984 senesine, çok küçük yaşlarda bu apartmanda oturan akrabalarımı ziyaret ettiğim ya da evlerinde kaldığım zamanlara, tarihlenir. Tabii bu yapıyla o yaşlarda kurduğum ilişki, şu an kurduğum ilişkiden çok farklı. Şu an taktığım mimar gözlüğü bu yapıya bakışımı doğrudan etkiliyor.

Kanımcı, Cinnah 19 üzerine en önemli bakış açılarından birisini Ali Cengizkan hocamız “Modernin Saati” adlı kitabında⁴ ortaya koyuyor: Cinnah 19’dan bahsettiği bölümün başlığı, “Ütopya mı Gerçek mi?”. Aslında bu yapıya bakarken benim de sık sık gidip geldiğim bir ikilik bu... Bu yapıya bir ütopya gözüyle, yani bu ülke coğrafyasına adapte edilmeye çalışılan, dışarıdan ithal edilen bir ütopya olarak mı, yoksa içselleştirilmiş, sindirilmiş, yerine kök salmış, bir anlamda ‘gerçekleştirilmiş’ bir modernite deneyimi olarak mı bakmalıyız?

Bir bakış açısından bu yapı kolaylıkla içselleştirilememiş bir ütopyanın, zorlama bir moder-

⁴ Ali Cengizkan, *Modernin Saati: 20. Yüzyılda Modernleşme ve Demokratikleşme Pratiğinde Mimarlar, Kamusal Mekân ve Konut Mimarlığı*, (İstanbul: Mimarlar Derneği 1927 ve Boyut Yayıncılık, 2002).

nleşme projesinin, gerçekte çelişen bir idealin temsili olarak görülebilir: Hiçbir zaman bize ait olmamış bir 'ev', olarak tanımlanabilir: Evcilleştirilememiş bir yabanlık-yabancılık durumu olarak ortaya koyulabilir. Tıpkı, Emek İşhanı ve Lever House arasındaki 'aşırı benzerlik' iddiası gibi, Batı'dan doğrudan doğruya ithal edilen ve yerine kök salmayı başaramamış 'kötü bir kopya' olduğu söylenebilir; Le Corbusier'in Marsilya Bloğu'nun, ya da Oscar Niemeyer, Edward Durrell Stone gibi mimarlarının yapılarının, orijinal olmayan bir tekrarı olarak tartışılabilir. Ama farklardan çok aynılıklar üzerine odaklanan, öznel katmanlardan çok nesnel katmanları dikkate alan, özgürleştirici yanlarından çok yabancılaştırıcı vurgulara yoğunlaşan bu ön-kabuller bizleri Cinnah 19'un "uzlaşmacı modernlik" kavrayışından uzaklaştırır.

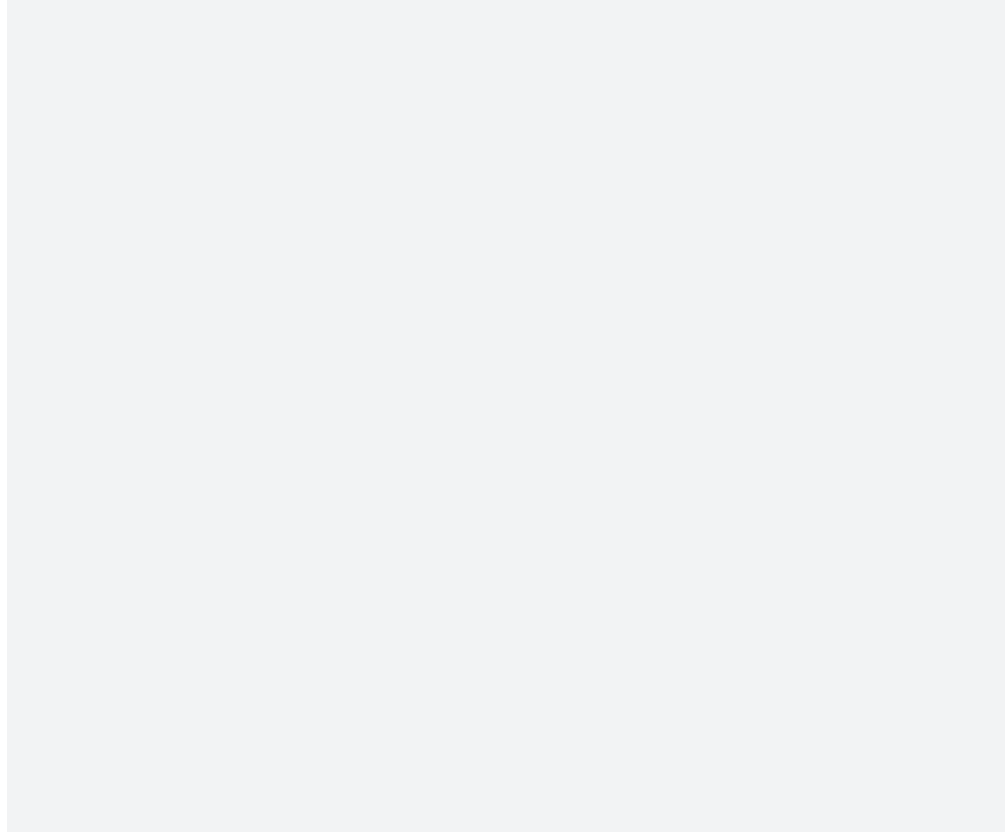
Bu noktada, Cinnah 19 üzerinden Nejat Ersin'in 'insanla' ve 'yer'le konuşan mimarisini tartışmadan, kısa bir parantez açmak, ve bu yapının yapıldığı yıllarda Ankara'da inşa edilen birkaç yapı örneğini gündeme getirmek istiyorum. Göstereceğim tüm yapılar, Cinnah 19 gibi kooperatif binaları ve bu benzerliğin yanı sıra mimari açıdan ele alınışları da Cinnah 19'la çeşitli benzerlikler gösteriyor. Ali Hoca'nın "Modernin Saati" kitabında belirttiği gibi Türkiye'de kooperatiflerin başlangıcı, 1935 yılına, Bahçelievler ve Güven evler projelerine tarihlendirilebilir. Ve 1948 yılındaki konut teşvik yasasıyla bu yöndeki hızlı gelişimi gözlemlenebilir. Cinnah 19'un inşa edildiği 1950'li yıllarda ise kooperatif konut sayısının ciddi bir biçimde arttığını ve müstakil-bahçeli ev mantığından apartman bloğu mantığına geçildiğini görmekteyiz. Bunun tabi ki dönemin hızlı nüfus artışı, göç hareketleri ve arsa bedellerinin artışıyla direk ilişkisi var.

Ek olarak, bu kooperatif yapıları bizleri hâkim ideolojinin dışında bir modernleşme projesiyle tanıştırmaları bakımından da büyük öneme sahip. Türkiye'de ana-akım mimarlık tarihinin çoğunlukla kamusal yapılar üzerinden tartışıldığı ve bir anlamda mimarlığın ik-

tidarlar için anıtsal yapılar üreten, onları yücelten-ölümsüzleştiren, bir pratik olarak konumlandırıldığı bir ortamda, sivil mimari belleğin bizlere sunduğu potansiyelin bu noktada altı çizilmelidir. Sivil mimari bellek tarihin iktidarına karşı; hafızanın direnişidir: Tek yönlü anlatıları çok yönlü anlatılara açan, homojen kimlikler yerine çoklu-çoğul kimlik haritaları sunan iktidar-dışı bir alandır.

Sizlere göstereceğim yapılardan ilki Ahmetler Caddesi üzerindeki *96'lar Apartmanı*. Yapı, 1956 yılına tarihlendiriliyor. Bu konuda Elvan Altan Ergut ve Bilge İmamoğlu'nun yazısı anılabilir. 96'lar Apartmanı ilk başta SSK çalışanları tarafından kurulan bir kooperatifle başlatılıyor, daha sonra Hizmet Yapı Kooperatifi adıyla ordu-dan emekli bir grup subaya devrediliyor. Yapı, ismini barındırdığı daire sayısından alıyor: Yapı 96 tane daireyi barındıran bir konut kütlesi. Mimarı Mehmet Arman Güran. Benim için önemli olan bu yapının zemin ve teras kotu. Tıpkı Cin-nah 19'da olduğu gibi bu yapının da teras kotu ilk başlarda ortak kullanıma yönelik tasarlanıyor ve tamamen kolektif bir yaşamı örgütlemeye amaçlıyor. Yapının teras katı da, tıpkı zemin

kotu gibi, kolektif kullanım işlevine sahip. Yapının projelerinden teras katının daha çok apartmanda yaşayan çocukların kullanımına yönelik olarak tasarlandığını görüyoruz. Daha sonra, ne yazık ki, bu işlevlerinden vazgeçilerek teras katına 4 tane daire ekleniyor ve teras katı sosyal kullanımından bir anlamda uzaklaşıyor.

Göstereceğim ikinci yapı Büklüm Sokak'taki Fikir İşçileri Kooperatifi. Yapı 1957 yılında, yine Cinnah 19'un yapıldığı yıllara çok yakın bir zamanda inşa ediliyor. Bu kapsamda da Tezcan Karakuş Candan'ın makalesi anılabilir. Mimarı Rahmi Bedia ve Demirtaş Kamçı. Yapı, çizimlerinden de gördüğümüz gibi yarım daire biçimli bir plan şemasına sahip. Dolayısıyla bir içbükey yüzey ve bir dışbükey yüzey oluşturuyor. Yapının dışbükey yüzeyi tıpkı Cinnah 19 gibi kullanıcıların karşılaşmalarını çoğaltan ortak bir dağılım holü. Yapının içbükeyinde de birtakım sosyal komşuluk ilişkilerini örgütleyen ve bunları çoğaltmasını sağlayan, birbirine çok yakın geniş balkonlar görüyoruz. Ve yapının içbükey cephesinde ki tüm balkonlar, yarım daire plan şemalı binanın tanımladığı yeşil bir bahçeye bakıyorlar.

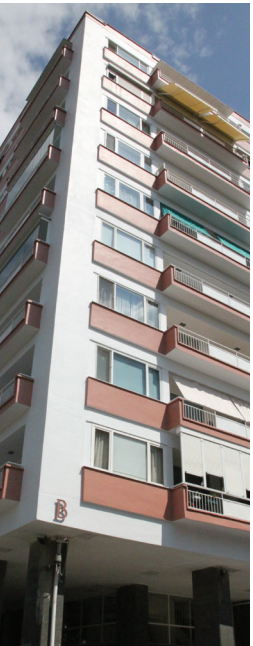
Göstereceğim diğer bir yapı da Atatürk Bulvarı ve İran Caddesi arasındaki İller Bankası Yapı Kooperatifi. Yapı, 1957 yılında tarihleniyor. Bu konuda İsa Çapanoğlu'nun metni anılabilir. Yapının mimarı Fatin Uran. Diğer örneklerdeki gibi, yapının zemin ve teras katları tamamen ortak kullanıma açılmış. Yapının zemin katı açık; ana kütle kolonlarla yer zemininden yükseltilmiş ve boşaltılmış zemin aslında iki kat yüksekliğinde, ½ gibi bir orana sahip. Bazı kaynaklarda bu yapının kolonlarla ayakta durmasının sebebi olarak altından dere yatağının geçmesi gösteriliyor. Ama böyle bir korumacı amacın yanında yine projede gördüğümüz şey bu boşaltılmış zemin kotunun apartman sakinleri için birtakım sosyal aktiviteleri barındırdığı. Yapının terası da aynı şekilde birtakım sosyal ilişkileri örgütüyor.

Diğer bir kooperatif yapısı, 1956 yılına tarihlenen, Hayat Apartmanı. Bildiğimiz gibi, yapı Emin Onat tarafından tasarlanıyor. Emin Onat öldükten sonra yapının tadilat projeleri Cinnah 19'un mimarı olan Nejat Ersin tarafından hazırlanıyor. Tıpkı 96'lar ve İller Bankası Projeleri gibi Hayat Apartmanı Projesi de pilotiler üzerinde yükseltilmiş bir kütle mantığından oluşuyor. Bu tabii ki sadece biçimci bir yaklaşım olmanın ötesinde, yine sosyal ve kültürel birtakım işlevleri amaçlamasından kaynaklanıyor. Yapının boşaltılmış zemin katında ve teras katında sinema salonu, spor alanları, çocuk bahçesi, pastane ve gazino gibi birtakım sosyal ve kültürel etkinlik alanlarının tasarlandığını projelerden görebiliyoruz.

Bu yapılara fotoğraflarını ya da projelerini sizlere gösteremeyeceğim Çankaya'da İş Bankası Yapı Kooperatifi de eklenebilir. Diğer örneklerde de olduğu gibi bu yapı da kolonlarla yükseltilmiştir. Boşaltılan zemin kotu ve teras kotu tamamen sosyal ve ortak kullanıma açılmıştır.

Ne yazık ki bütün bu örneklerde vurgulanmaya çalışılan sosyo-kültürel etkinlik alanları şu an ya tamamen işlevsizler ya da kolektif kullanımları-

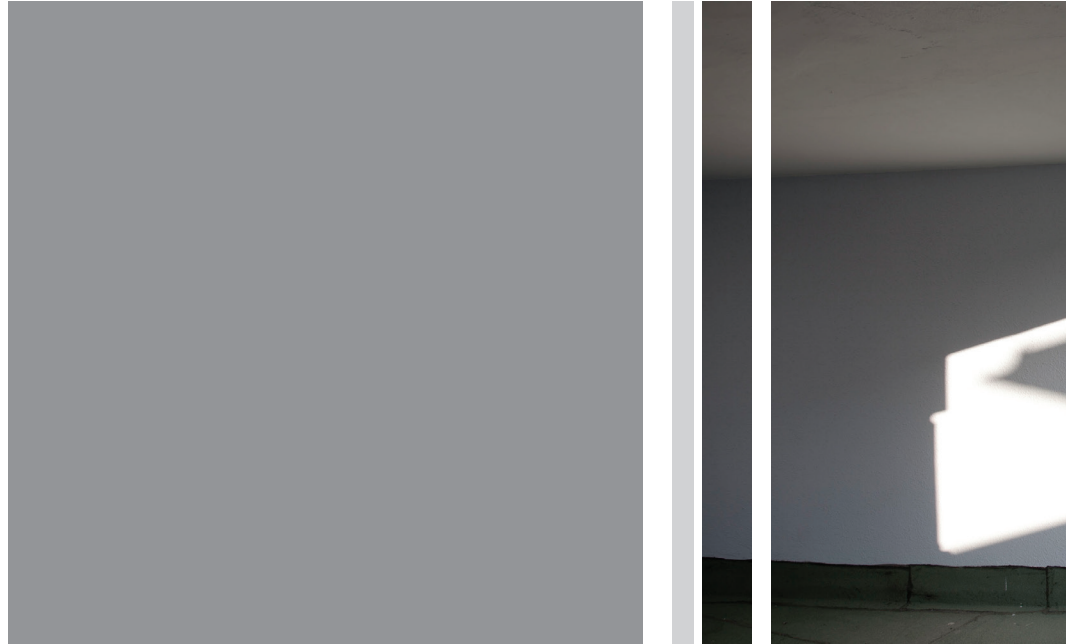

nı, cemaat kullanımlarını ticari birtakım kullanımlara devretmiş durumdalar. İller Bankası'nın zemin kotunda yer alan restoran, özel kayıtlı bale kursu gibi işlevler; Hayat Apartmanının zemin kotunda banka, berber, hediyelik eşya dükkânı gibi ticari birtakım işlevler; İş Bankası Bloklarının zemin katında grosmarket, pastane, berber gibi işlevler; buna örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla, tüm bu yapılar, bu ticari müdahaleler sonucunda, tasarımcıları tarafından amaçlanan ideallerden uzaklaşmışlardır.

Bu noktada, Cinnah 19'a dönersek, tıpkı diğer örneklerdeki gibi, Nejat Ersin'in de "toplum biçiminde yaşamı" ön plana çıkaran bir proje tasarlamayı amaçladığını söyleyebiliriz. Ersin'in projesinde, yapının zemin kotu ve teras kotu yine *hem hiç kimseye hem de herkese ait kılınmıştır*. Teras katında yer alan yüzme havuzunun dışında Amerikan bar, şömine, duş-tuvalet-soyunma birimleri gibi servis mekânları, gölgelikler ve güneşle-açık havayla-gökyüzüyle temas kurulan açık alanlar yer almaktadır. Diğer bir değişle Ersin tarafından coğrafya binanın oturtulduğu bir nesne olarak değil ilişki kurulan bir özne olarak ele alınmıştır. Zemin kotunda yine yeşil alanların oluşturmaya çalışıldığı, apartmanın kendi otonom sistemi içinde birtakım bitkilerin, yeşilliklerin ekilebileceği alanlar tasarlandığını da bu projelerde görebiliyoruz.

Katlarda bulunan evler, Fikir İşçileri Kooperatifinde olduğu gibi, ortak bir holle birbirine bağlanmaktadır. Bu ortak holün yan yüzeyinde bulunan griler sayesinde (ki bu griler çoğunlukla Edward Stone'ın yapılarındaki grilere 'aşırı benzerliğiyle' tartışılır) hem görsel anlamda hem de iklimsel anlamda iç mekân ve dış mekân arasında bir ilişki kurulmaya çalışılır.

Yapıda bulunan 15 ev dubleks olup, evlerin zemin kotu genel kullanıma, üst kotları ise yatak odalarına ayrılmıştır. Evin alt kat ve üst katları geniş bir galeri boşluğuyla birbirleriyle-

le ilişkilendirilmektedir. Evlerin zemin kotu geniş bir balkona, üst katı da nispeten daha küçük bir balkona açılmaktadır. Evin plan şeması, özellikle zemin kotunda, açık plandır ve bu anlamda Ankara'daki benzerleriyle farklılaşır.

Binanın oryantasyonu, sokakla kurduğu ilişki Marsilya bloklarından farklı olarak dışarıdan değil, içeriden, yani mimarın gözünden değil kullanıcının gözünden konumlandırılmıştır. Yapı sokakla uzun dikdörtgen kütlesinin kısa kenarıyla ilişki kurar; Bu anlamda Cinnah 19 benzer örneklerden yine fazlasıyla farklıdır. Sokak cephesinden yapı bizlere 'anıtsal' bir cephe sunmaz. Yapının uzun kütlesi ev sahiplerinin kuzey Ankara manzarasına hizmet eder ve yine diğer örneklerinden farklı olarak tamamen şeffaf bir cephesi vardır.

Yine kanonik modern mimarlık örneklerinin tersine yapının cephesinde herhangi bir yontusuzlaştırma eğilimi, bezemenin suç olarak ele alındığı bir yaklaşım yoktur. Aksine yapının ilk proje aşamalarında yapının Cinnah Caddesi ve Farabi Sokağı bakan sağır cephelerine bir takım bezemeler tasarlanmasının düşünüldüğü görülmektedir.

Cephelerde kullanılan bezemelere ek olarak, daireleri birbirine bağlayan ortak holün zemin mozaiklerinde de benzer bir yaklaşım görürüz.

Tüm bu özellikleriyle Cinnah 19, Nejat Ersin'in Ali Cengizkan'la yaptığı söyleşiden aktarırsak, "müstakil özelliklerinin yanında, toplumsal-sosyal-sanatsal işlevlerin de ön plana çıkarıldığı ve "her bireye eşit davranan demokratik bir yapıdır". Ve Ersin'in söylediklerine ek yaparsak, bu binanın 'çoğaltılamaz', yerine kök salmış ve kendi kozasında sonsuzlaşan bir yapı olduğu da söylenebilir.

Ne yazık ki özellikle kooperatif sahiplerinin apartmandan ayrılmaları ve diğer yapıların da kaderi olan toplumsal-sosyal mekânların işlevsizleştirilmesi ya da ticari işlevlere dönüştürülmesi sonucunda, yapı şu an kullanım anlamında ilk proje aşamasından uzak bir noktadadır. Ama başa dönecek olursam, yapının şu anki durumu bu yapının içselleştirememiş-zorlama-dışarıdan bir modernleşme projesinin nesnesi olduğu anlamına gelmemelidir. Tam tersine, Cinnah 19'un inşa edildiği 1950'li yıllar, kanımca, Türkiye'de modern teriminin gerçek anlamıyla tartışıldığı ve uygulandığı yıllar olarak görülebilir. 1930'lu yıllarda gündeme gelen modernleşme söyleminin bu dönemde ideolojik yüklerinden kurtulduğunun, ve hem gelenek hem de modern terimlerinin biçimsel-morfolojik bir ortodoksluktan çok sosyal ve kültürel bir içerikte tartışıldığını altı çizilmelidir. Diğer bir deyişle, 30'lu yıllarla kıyasladığımızda, 50'lilerde modern ütopyanın anlamı değişmiştir. Heynen'in dediği gibi: "artık ütopya iyi tanımlanmış, tek yönlü ve keskin bir kavram olarak düşünülmemektedir. Eğer 1950'li yıllarda bir modern ütopya'dan bahsedeceksek bu daha çok, daha iyi bir dünyanın arzusunu barındıran tamamlanmamış, eksik ve parçacı değişikliklerin olanaklarıyla çalışan bir dizi sosyal dönüşüme gönderme yapmaktadır" Bu kapsamda, Cinnah 19 hafızası, belki de zaten hiçbir zaman hayal etmediği ütopyasını tamamlayamamış olarak gözükebilir, ama bu tamamlanmamışlık bizlere tarihin iktidarına karşı yeni-olası bir takım modernlik deneyimlerini ve tercümelerini sundu. Verili olan dilin yarılıp yeni baştan nasıl

yaratıldığı, verili olan dilin nasıl dönüştüğünü bizlere gösterdi.

ARİF ŞENTEK- Ben teşekkür ediyorum Umut Şumnu'ya. Acaba sorularınız var mı? Topluca alalım; hem Ali Cengizkan'a hem Umut Şumnu'ya soru yöneltebilirsiniz. Buyurun.

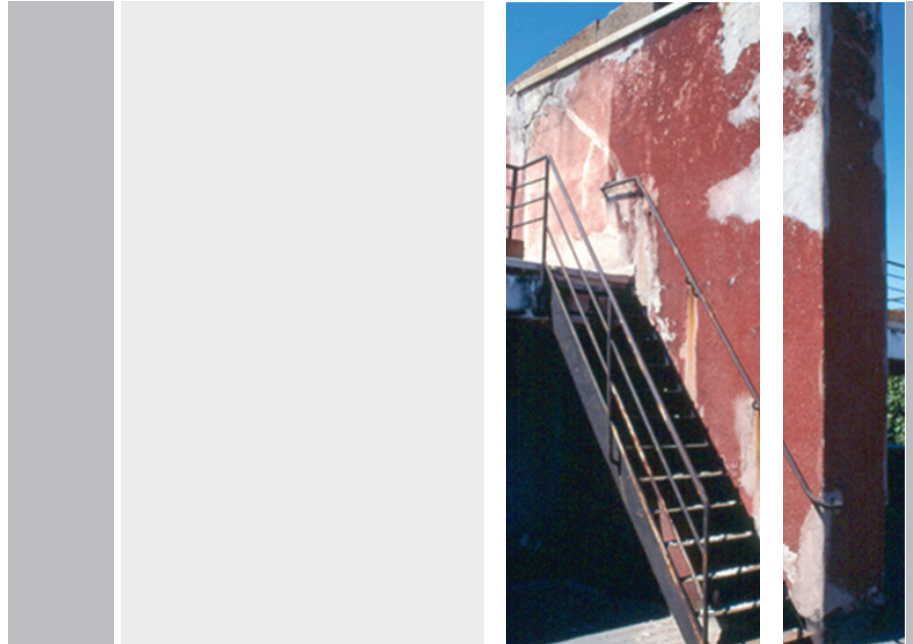
BÜLENT ALTAY- Benim hem Umut Bey size, hem Ali Bey size bir sorum olacak. Burada bahsedilen apartmanlardan herhangi birisi, planlandığı söylenilen toplumsal kullanımları tarihleri boyunca gerçekleştirdiler mi? Yani İlbank'ı kastediyorum, 19'u kastediyorum, 96'lıları kastediyorum, Hayat Apartmanını kastediyorum. Bunların üst katlarındaki kullanımları bir yana bırakalım, alt katlarında, zemin katlarında oluşan iki katlı mekânlarda toplu kullanım alanı olarak tanımlanan, mimarların tanımladığı alanları hiçbir şekilde kullanabildi mi? Kullandıysa ne süreyle kullandı? Acaba bir fikrimiz var mı bu konuda?

ALİ CENGİZKAN- Bildiğim kadarıyla şunu söyleyebilirim biraz görece: İstanbul Ataköy'deki örnekleri kadar güçlü biçimde kullanmadılar. Yani orada belki de kullanıcı sayısının fazlalığıyla bağlantılı, yani yapılanan anlaşılmasına yönelik, hani

anlaşıp yaşama sinmesine yönelik yönleri olduğu düşünülebilir. Burada az önce söylendiği gibi Cinnah 19'daki havuzun kullanımı o dönemde Ankara'da 50-60 arasında çok yaygın olan dış ülkeler temsilcilerinin konut arayışlarına karşılık geldiği döneme denk düşüyor. Yani dolayısıyla kaç yıl bilmiyorum, ama aldığım bilgi 3-4 yıl kadar bir süre çatı havuzunun kullanımı... Denilebilir ki, kullanıcı grubunun içindeki alışkanlıklar onu kullanma noktasına çekmiş. İlbank Konutları, Hayat Apartmanıysa, onlar biraz daha şanslı tabii. Belki dışarıda Kuğulu Park'ın varlığı, Tunalı Hilmi Caddesi'nin gelişimini önceleyen bir dönemdi. Hani en azından zemin kattaki işyerlerinin kullanıldığını biliyoruz. Ancak Umut'un söylediğine ben de şöyle katılıyorum: Buradaki önermelerleriyle bu yapılar ütöpik yönleriyle aslında yaşantının kendisini, yani kullanımın cinsini, türünü belli bir dönem için belirlememiş olsalar bile mimarlık alanındaki zihin dünyasını değiştirdiler. Yani oradaki kısa sürelilik-uzun sürelilik değil de o geçirgenliği, bazı şeylerin yapılabilir olduğunu, özel bir özen gösterildiğinde bazı hakların alınabildiğini hala da bence temsil eden bir yapı. Yani o yönünü önemsiyorum doğrusu.

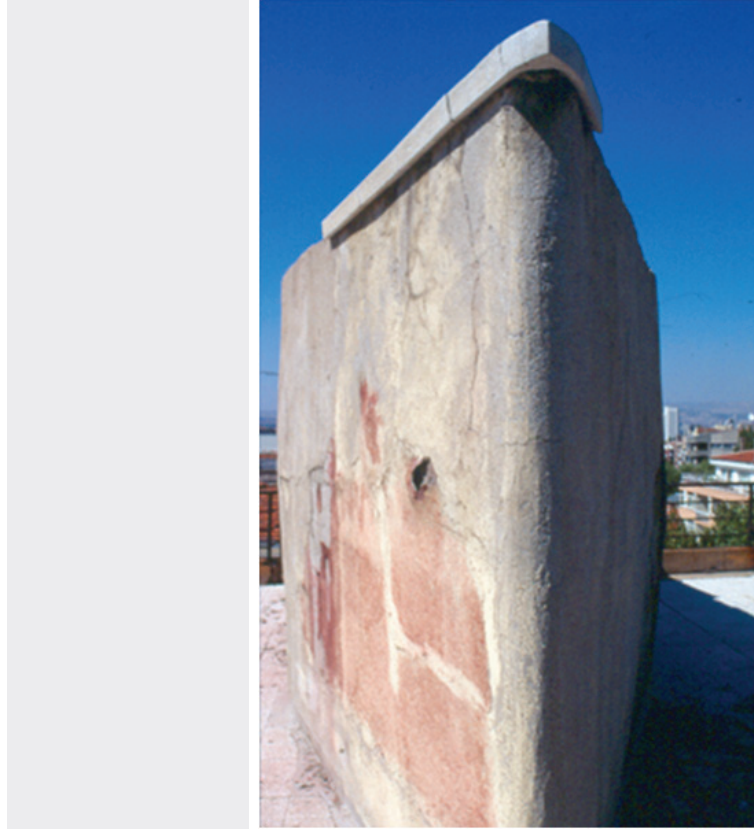
UMUT ŞUMNU- Cinnah 19'un zemin kotu neredeyse hiç kullanılmıyor. Bunda tabii ki yol değişikliğinin çok büyük bir etkisi var, yani bu mimardan aslında bağımsız bir süreç: Bir anda topografyaya çok iyi yayılmış bir zemin kotu çukurlaşmaya başlıyor. Hayat Apartmanında böyle bir sosyal kullanımı görüyoruz, en azından inşa edildikten 3-4 sene sonra. Ama bu noktada zaten bu binalara "dışarıdan ithal edilen bir ütopya" olarak bakmamızın sebebi, aslında bunun kullanıcılar tarafından hayata geçirilememiş olması. Yani bu mimarın ideal fikir dünyasında kalmış bir süreç gibi gözüküyor. Ama ben de Ali Hocama katılıyorum. Kullanıcı tarafını bir tarafa bırakırsak -ki bu çok zor bir şey tabii ki mimari bir yapıdan bahsederken- mimarlık pratiğinin kendisi içinde baktığımız zaman bence gerçekten bir ütopya gerçekleşmiş gibi gözüküyor. En azından mimarlık pratiği kendini salt biçimsel bir anlayıştan, diğer bir deyişle morfolojik bir Ortodoksluktan kurtarıp, mimarlığı

daha toplumcu bir noktadan tartışabiliyor. Artık “yer” ya da “yerel” dediğimiz şeyin verneküler birtakım yapıların cepheleriyle sınırlandırılmadığı, gökyüzünde, yıldızları seyretme sürecinde, güneşlenme eyleminin kendisinde; kapınızı açtığınız zaman temiz havayla karşılaşabilme anında, komşumuzla apartmanda yaptığımız sohbetlerde yakalanmak istenen bir yer ya da yerlilik duygusu var. Ve bu bende gerçekten bu yapılarda modern sürecin içselleştigiine dair izler bırakıyor.

ARİF ŞENTEK- Başka sorusu olan var mı?

ESİN BOYACIOĞLU- Aslında benimki bir soru değil, sadece bir saptama, belki bir katkı, Söz konusu benzer yapılarla aslında Cinnah 19’un farklılık da gösterdiğini saptamak mümkün bence. Çünkü modern mimarlığın şeffaflıkla olan ilişkisini belki de en güzel temsil eden yapılardan biri; özellikle kuzey yönüne baktığımızda yapının tamamıyla şeffaflaşarak manzaraya açıldığını görüyoruz; neredeyse parapet bile hiç yok yapıda ve yapının birimleri, yapı yüzünde o gridal sistem içinde her biri belirgin bir şekilde okutuluyor aslında. Diğerlerinde böyle bir şeyi,

yapının birimlerinin dışarıdan okunabildiğini fazlaca göremiyoruz. Bence bu cam yüzeyini bu kadar arttırma çok cesur bir yaklaşım. Kullanıcıların içeride zorluk çekmelerine neden olabilecek kadar cesur bir yaklaşım. Bu açıdan da çok değerli buluyorum ben yapının kuzey yönündeki bu tavrı ve güney yönünde de güneşe karşı korunma biçimini.

Sadece bir katkıydı, teşekkür ediyorum.

UMUT ŞUMNU- Batı cephesindeki merdivenkovanın yan yüzeylerinde de bir şeffaflık yaratma kaygısı var, onu da ekleyebiliriz. Merdivenden çıkarken, merdivene ışık almanın ötesinde, Cinnah Caddesiyle ilişki kurulması amaçlanmış.

ARİF ŞENTEK- Çok teşekkürler. Ali Cengizkan'ın ekleyecekleri var. Buyurun hocam.

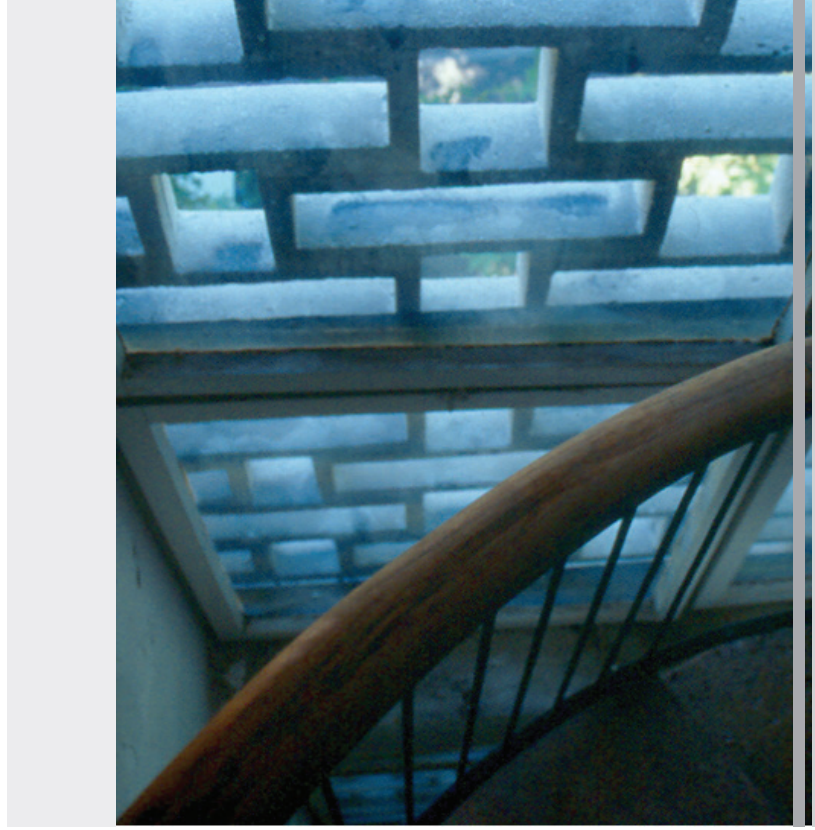
ALİ CENGİZKAN- Evet, az önceki sorunun belki bir başka ayağı da önemli doğrusu. Bu dönemin yapılarındaki sosyal program ya da sosyal program içeriğiyle kentlere hangi derecede katkıda bulunup bulunmadıkları; çok bilinen şeyler aslında. Belki tekil örneklerden çok zorunluluk olmasıyla birlikte o çoklu örnekler, diğer tip, yani çeperde oluşan konut kooperatif bölgelerine baktığınızda bunu özellikle vurgulayarak söylüyorum, çünkü bellekten de çıkmak üzere: Örneğin İsrail Evleri'nde yani Dikmen Yapı Kooperatifi'nde ya da Emeksan'da tek katlı, iki katlı Emekli Sandığı Yapı Kooperatifi'nde sinema, toplantı salonu, dükkânlar içeren bir çarşı bölümü vardır. Aynı şekilde kuzeyde ve batıda da, yani AOÇ içindeki mesela Gazi Mahallesi'nin nüvesi olan, başta bahsettiğim bu tür konut kooperatifleridir. Kalaba Yapı Kooperatifi hemen Meteoroloji eteklerindeki bir konut yapı kooperatifi. Bu sosyal programın olması hem bir zorunluluk; yani çeperde geliştirdiğiniz mahallede ulaşımın güç olduğu bir dönemde yakın mesafelerde iletişim kurmak, alışveriş yapmak, taksi durağını orada ummak gibi beklentiler var. Şu anda hala sürmesiyle

de bize o sosyal programı hala hatırlatan yerler, bu konut kooperatifi mahalleleri. Çünkü benzeri yaklaşımlarda bu tür sosyal program eksikliğini biz 1980'lerden beri, özellikle de son dönemin TOKİ konutlarında bile çok sık görmekteyiz. Yani planlamada yer alan, yer ayrılan, kreş, park, anca okullar yapılıyor galiba; sağlık ocakları bile yerlerini başka işlevlere terk etmekte, çünkü hemen akabinde 60-65'lerde birdenbire kent topraklarında sağlanan rantın anonim biçimde nasıl kanallar oluşturduğu Türk Toplumunu tarafından keşfedilmiş durumda. Bunu eklemek istedim.

ARİF ŞENTEK- Çok teşekkürler.

YEŞİM UYSAL- Ben de kısa bir şey söylemek istiyorum: Hasbelkader bu dönemi çalışmaya çalışıyorum. Bu dönemle ilgili yaygın bir eleştiri batıda yapılanların kopya edilmesi üzerine. Bu eleştirilerin en önemli nedenlerinden biri o tarihlerde yapı malzemesi sektörünün henüz Türkiye'de yeterince gelişmemiş olması. Özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra piyasada bazı malzemelerin bulunamıyor olması çok önemli sorunlardan biri. Zaman zaman bina inşaatla-

rında çivi bile bulunmadığı çeşitli anılardan, röportajlardan okuduk. Yine Ali Hocanın Nejat Ersin’le yaptığı söyleşide de buna benzer şeyler vardı. Örneğin eviye bulamadıkları için, eviyeleri mermercilere yaptırdıklarını söylemiş yanlış hatırlamıyorsam Nejat Ersin.

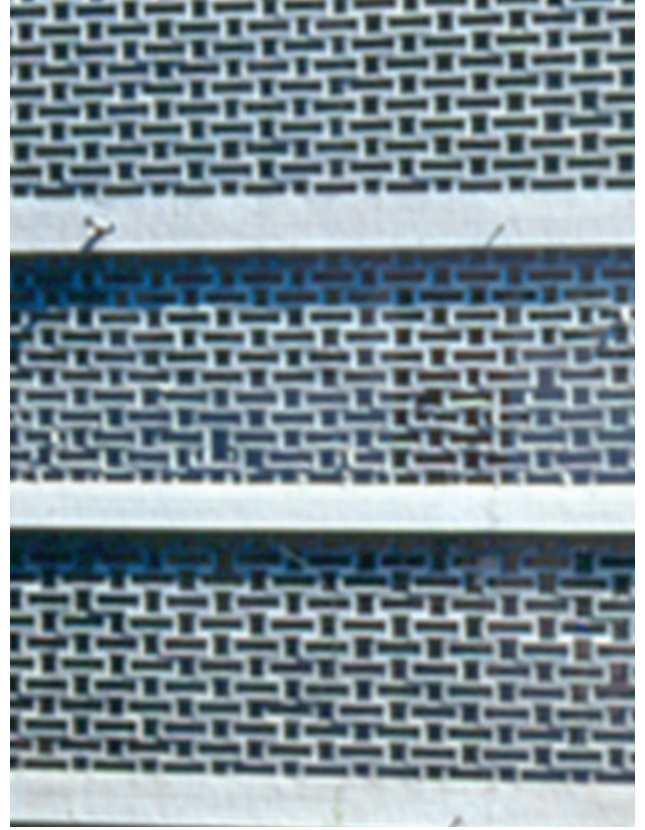
Gerçekten o dönemde aranan her malzeme bulunamıyor. Yani böyle bir binayı Batıda-kilere benzer görünümde inşa edebileceğiniz her malzeme yok ortalıkta. Yine sık sık şu örneği veriyorum: Kızılay’da, yanı başımızda Emek İşhanı var, Türkiye’nin ilk gökdeleni ve çok erken yıllarda yapılmış bir bina. Bu kadar yüksek bir binanın o dönem Türkiye’de yapılmasının da ne kadar güç olduğunu tahmin edebiliyoruz. Benim düşüncem, bu binaların yapımıyla birlikte Türkiye’de yapı sektörünün gelişmeye başladığı doğrultusunda. Bu yapılar için kendi malzemesini üreten, gerektiğinde ithal eden bir sektör, 1960’lardaki planlı kalkınma döneminde müthiş bir gelişme gösteriyor. Belki Cinnah 19 olmasaydı, Emek İşhanı olmasaydı bizim 1960’larda gördüğümüz çoğu bina inşa edilemeyecekti.

Konuşmacılara, işin bu teknoloji boyutunu, bir tasarımın teknolojinin gerisinde veya ilerisinde olması veya teknolojiyi yakalaması konusunda ne düşündüklerini sormak istedim.

ALİ CENGİZKAN- Tabii Yeşim’in vurgusu çok yerinde, yani bu önemli bir şey. Tıpkı Erken Cumhuriyetin 30’lara kadar olan dönemindeki gibi çok yoğun biçimde bir malzeme kıtlığı var özellikle Ankara’da. Çünkü sayı artıyor, üretilen metrekare sayısı artıyor ve çimento fabrikalarının bile az olduğu tartışılıyor literatürde; yani *Arkitekt* dergisine baktığınızda. Burada doğrusu Cinnah 19’a “ütopik mi, modern mi?” tartışması içinde “yabancı bir coğrafyadaki şemayı alıp getirmiş” diyen olduğunu sanmıyorum ben, ama o dönemdeki esinlenmenin derinliği ya da etkilenmenin derinliği, aynı zamanda bu yüksek dö-

nemde modernizmin tanımıyla da bağlantılı bir şey. Yani modernizm, mimar müellifleri tek bir doğru aramaya teşvik eden bir öğreti. Yani bulunduğunuz parselde, inşa etmekte olduğunuz parselde tek bir doğru çözüm var; dünyada tek bir evrensel insan var, o evrensel insanın da tekillik üzerinden tanımlanabilecek gereksinimleri vardır gibi. Yani modernizmin esas güçlü şeyi bu; yani ayrımcılığa karşı farklılığı göz ardı eden -farklılığı karşı değil ama yani “Türkiye modernizmi” diye bir kavram ortaya atılsa herhalde büyük tartışma çıkardı o dönemde.

Bu çerçevede bakıldığında çok doğal bence, yani her iki dönemde de, erken cumhuriyet döneminde de farklı aktörlerin. Hatta bir yandan Amerikalı ve diğer yabancı uyruklu diplomatların kullanıcı olarak alanda bulunması, şu anda isterseniz 10-15 yapıyı saymamız mümkün, mimarların onlara yönelik tasarımlarını etkiliyor. Örneğin salon salamanje kavramının doğuşu böyle, şöminenin evlere girişi böyle. Çünkü öyle evler, öyle tasarlanmış evler daha iyi fiyatla kiralanabiliyor ya da satma şansı yükseliyor. Aynı zamanda malzeme darlığı nedeniyle de yabancı firmalar da yine erken cumhuriyetteki

gibi, daha az Alman belki, erken cumhuriyette Alman özellikle, Amerikalı, Ortadoğulu firmalar bu büyük çaplı inşaatın değişik aktörleri arasında bulunuyor. Bu arada yapma kültürü, tekne dediğimiz yapma kültürü de Türk müteahhitler elinde, yani Türk müteahhitlik tarihçesi açısından da biliyorsunuz onlar da 2000’li yılların ortamında 50 yıllık müteahhitlik tarihlerini yazdılar, kaleme aldılar. Bütün bunlara referans var, sadece malzeme değil aktörlerin ortaya çıkması know-how’ın önce belki montaj, dışarıdan gelen ama sonra burada üretilen biçimde devreye girmesi bütün bu ilişkiler yumağının bir sonucu olarak bakmamız gerekiyor.

Bir başka son vurgu belki: Böyle bir yapıyı da dönemin aslında 60’ların ortasında sönecek olan yönetim biçiminin başarısı olarak da okumak mümkün. İmar İdare Heyeti var Ankara’da ve aslında bütün kentlerde. Ankara İmar İdare Heyeti kendi ilke kararlarıyla öbür kentlerdeki inşaatı da yönlendiriyor. Yani bütün yoğunluk, servisler, yaklaşım, yapma biçimlerini yönlendiriyor, ama bu 60’ların ortalarından itibaren terk ediliyor ve Ankara Metropolitan Nazım Plan Bürosunun yetkisi dahilinde 90’ların sonuna kadar gelen bir sürece açılıyor. Hangi alanda? Mesela bu yapıyla ilgili bir 5 cm tartışmasını hatırlıyorum ben. Yapı bitimine yakın ve bugünkü Cinnah Caddesi’ne 5 cm taşıdığı düşünülmüş ve ölçümler sonucunda ortaya çıkıyor. Geri aldirmek için ekipler geliyor, yani bir mesele oluyor bu. Bu denli hassas bir imar otoritesi var. Ama bugün değil yapının hatları, mimarın yetkisi konusunda, bitmiş yapının kalitesine karışan bir imar-idare heyeti var. Yani az önceki aksonometrik oradaki yetkili kişilerden onay almak için çizilmiş bir ilk aksonometrik. Hem aynı hacmi gerçekleştirebileceğini kanıtlayan, hem de iyi cephe kaliteleri olduğunu vadeden bir çizim, ama bu değerler özellikle bugün yok ne yazık ki. Bugün bir de bütün o gelişmiş elektronik çizim teknikleri içinde tasarlanmış yapılarla bitmiş yapılar arasında çok ciddi uyumsuzluklar, farklar olduğunu da biliyoruz. O bitmiş yapılar Ankara İmar Müdürlüğü’nden onay alıyorlar, ama tasarlanmış ve arşivlerindeki çizimlerle ilgisi yok.

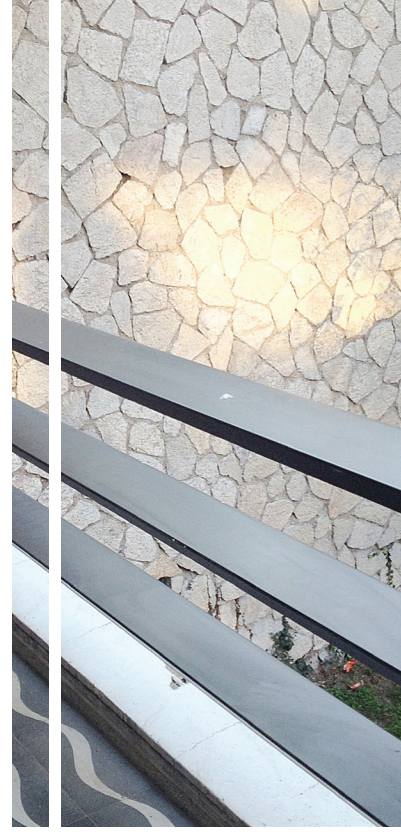
Teşekkür ederim.

ARİF ŞENTEK- Hocam yani tasarlanmış, onaylanmış projeden farklı mı yapıyor?

ALİ CENGİZKAN- Evet, farklı yapıyor.

ARİF ŞENTEK- Ama ona rağmen kullanma izni alabiliyorlar. Anlaşılan belediye o tarihlerde böyle işlemler konusunda daha hoşgörölüymüş.

UMUT ŞUMNU- Malzemeyle ya da üretim teknolojileriyle ilgili kısıtlamaya bir taraftan da bir potansiyel olarak bakılabiliriz, negatif anlamda bakmaya gerek yok bence. O dönemin şartlarını düşündüğümüz zaman, bütün bu yoksunlukların yapı inşa süreçlerine mutlaka çok büyük etkileri var. Ama bazen yoksunluklar yetkinliklere dönüşebiliyor. Cinnah 19'daki aydınlatma sistemleri, yani tavan ve duvar düzlemlerindeki gömme enstelasyonlar, bence Nejat Ersin tarafından bütün bu yoklukların-yoksunlukların arasında 'icat edilmiş' bir buluş niteliğinde bence.

ARİF ŞENTEK- Peki efendim, başka soru yoksa kendime söz vereceğim.

Sağ olsun Yıldırım Hocam benim bu söyleyişi yöneteceğimi duyunca bana “Sen bu binayı biliyor musun?” demişti. Ben de “Valla hocam evimiz o civarda, her gün önünden geçip duruyorum, dikkatle de bakıyorum, bir şeyler söyleyebilirim. Zaten ben sadece toplantıyı yöneteceğim, bana o görev verildi. Konuyu benden daha iyi bilenler konuşacak” demiştim. İzinizle sınırimi biraz aşarak konuşulanlara birkaç şey ekleyeyim.

Mimarlıkta çokça tartışılan tasarımın özgünlüğü konusu burada da karşımıza çıkıyor. Yani son zamanlardaki deyimiyse Cinnah 19 bir “çeviri” bina mıdır? Yoksa belirli etkilermeler veya esinlenmeler mi söz konusudur? Bunun ucu “intihal” / “plagiarism”e kadar gider mi?

Ama hemen söyleyeyim. Mimarlar bu konuda oldukça rahatlar. Son bir örneğini 2001 yılında Güney Kore’nin Busan kentinde inşa edilecek bir yapı için UIA’nın yürütücülüğünde düzenlenen yarışmada gördük. Jüri, birinciliğı verdiği projenin bir intihal ürünü olduğunu kendi raporu ile tescillemiş ama kararını da değiştirmemiştir.

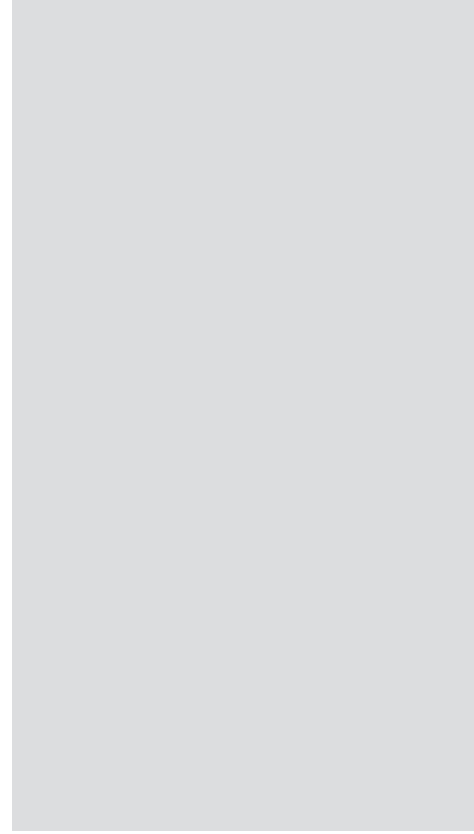
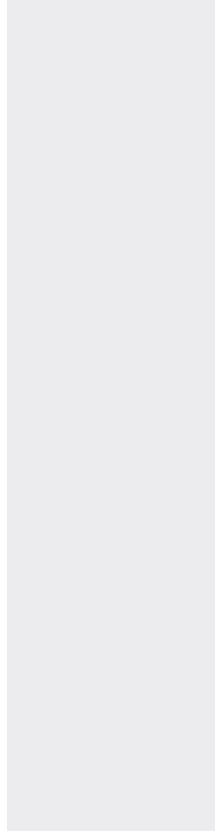
Bu örneğı şunun için verdim: Mimarlarda ya da mimarlık ortamında bu tür etkilermelere veya tekrarlamalara genellikle belirli bir hoşgörüyse bakılıyor.

Tabii burada böylesine bir etkilermemenin başka bir anlamı var. Nejat Ersin’in kişiliğıyle de bağlantısını kurduğunuz vakit bu etkilermemenin belli bir tutarlılığı olduğunu görebilirsiniz. Nejat Ersin “modernist” bir düşünce yapısına sahip; bunun gereklerini tasarladığı yapılar kadar Mimarlar Odasına da o dönemde aktaran kişilerin arasında yer alan bir meslektaşımız.

Bu toplu kullanışlar konusunda bazı noktalara değineyim. Cinnah 19'da bina ölçeğinde bir toplu kullanış var, ama mesela Ataköy örneğinde galiba kentsel ölçekte bir toplulaşma söz konusu. Ankara'daki Yenimahalle örneğinde diyelim veya ona benzer diğer yerleşmelerde de komşuluk ünitesi ya da mahalle ölçeğinde bir toplulaşma görülüyor. Kuşkusuz arada bir farklılık var. Cinnah 19 çok daha iddialı. Diğer örneklerde toplu kullanış veya toplulaştırma, doğal olarak 8-10 evin olduğu yere bir bakkal dükkânı, her mahalleye bir cami, bir okul lazım mantığıyla geliştirilmiş bir toplulaştırma.

Teknoloji konusunda Yeşim tabii apayrı bir yön açtı. Ben o yılları iyi hatırlıyorum. Mesela demir tahsisle alınıyor, karaborsa söz konusu. Hatta hocam girmede o ayrıntıya, ama mesela buradaki o güneş kırıcıların imalatında kullanılan beyaz çimento Ankara dışından geliyor galiba. Bir müddet sonra dağılmaya başladığı görünüyor bu ünitelerin. O fabrikanın o dönem standart altı üretim yaptığı anlaşılıyor ve üniteler yeniden imal ediliyor. Yani gerçekten güç koşullar.

Burada toplu üretime yönelik bir teknolojiden çok tek bina ölçeğinde el işçiliğiyle bazı şeylerin üretilmesi, daha zanaatkârca bir üretim söz konusu.

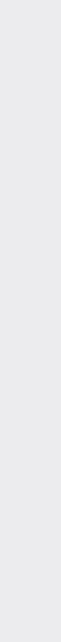
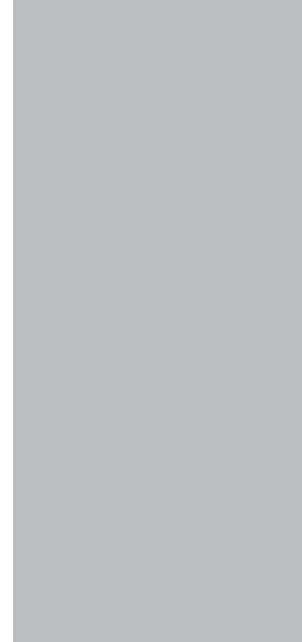
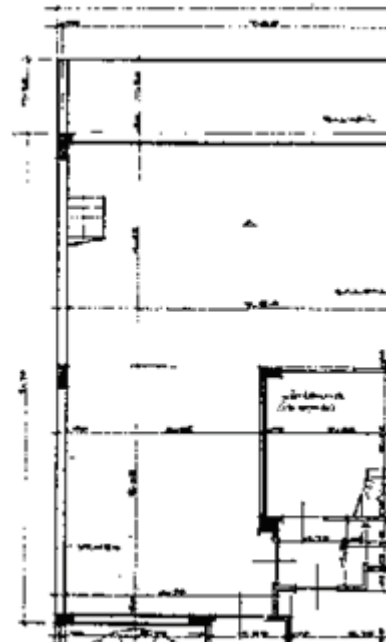
Ankara’da o tarihlerde gerçekleştirilen bir toplu konut projesi, “İsrail Evleri”, yabancı teknoloji ile İsrail’den gelen Solel Boneh firması tarafından inşa edilmiş. O yıllarda İstanbul’da yapılan imar hareketleri içinde de yabancı firmalara rastlıyoruz. Yani o ölçekte, o büyüklükte iş yapabilecek müteahhitlik firması yok bizde daha. Buna mukabil aynı dönemde inşa edilen Yenimahalle’de durum farklı.

ALİ CENGİZKAN- Orası özel yasayla olduğu için belki aynı gruba girmez.

ARİF ŞENTEK- Evet ama ben teknoloji açısından farklılığa değineceğim. Yenimahalle tradisyonel teknoloji ile üretilmiş. Sonuçta, bu teknoloji konusu başlı başına bir tartışma eksen.

Tabii işin bir de koruma boyutu var. Bu binanın niye hala tescillenmediği merak konusudur. Galiba Serbest Mimarlar Derneğinin böyle bir girişimi oldu ya da Aydan Balamir’in bir girişimi oldu falan, ama sonuçlanamadı. Acaba bu girişimler devam ettirilebilir mi?

Bu açıdan gene aklıma geldi, Ali Hocam makalende anlatıyorsun, Celal Bayar’la Adnan Menderes buradan geçerken Cinnah 19 dikkatlerini çekiyor, takdir ediyorlar binayı. Çevresindeki alanın bir şekilde boşaltılması ve genel korumaya alınması gibi bir niyetleri olmuş. Ömürleri vefa etmiyor, 27 Mayıs geliyor ve böyle bir şey gerçekleşmiyor. Sen makalende iyi ki öyle olmuş diyorsun. Buranın bir şekilde korunmasının olumsuz yanı ne olabilirdi?

ALİ CENGİZKAN- Yani onu hatırlamıyorum, ama bir plan dahilinde olmayan bir hareket olacaktı gerçekleşseydi bile. Yani o anlamda bir şey var. Tıpkı 57-58'de Ankara'daki imar operasyonları ve İstanbul'daki imar operasyonlarının getirdiği şeyler gibi. Yani tek elden, tek ağızdan çıkan yorumlarla olan bir korumanın çok sağlıklı bir noktaya varmayacağı da açık sanırım değil mi?

ARİF ŞENTEK- Bayar ve Menderes'in bu yaklaşımı bana ilginç geldi. Çünkü aynı yıllarda İstanbul'da giriştikleri korkunç bir tahribat, bir negatif koruma var. Osmanlı eserleri bile yıkılıyor, üzerlerinden caddeler geçiriliyor. Burada tabii daha modern koruma açısından bir yaklaşım söz konusu ve bu da belki o dönem iktidarının fikriyatı üzerine çalışma yapan arkadaşlara bazı ipuçları verebilir.

Efendim var mı başka soru?

AYKUT DÖNMEZ- Ben bu malzeme konusundan başlayarak şu ana kadar konuşulan her şeyi şöyle buruşturup bir çöpe atalım derim. Neden derim bunu? Çünkü şimdi malzeme sü-

rekli geliyor ve maalesef Nejat Bey Őu an aramızda yok. Acaba Nejat Bey Şimdi hayatta olsaydı hangi malzemeyle neyi yapardı çok merak ediyorum.

Mimarlık dediğimiz Şey o kadar karmaşık bir Şey değil. İŞte 4 duvar; ıŐığı nasıl alacağınızı, nereye yönleneceğinizi; varsa sokak, caddeyle falan nasıl bir ilişki kuracağınızı bildikten sonra, iyi de bir dünya görüşünüz ve zevkiniz varsa oluyor sonuçta.

Cinnah 19 son derece tutarlı, son derece nitelikli bir bina. Ben eminim Nejat Ersin bu binayı Őu an yeniden yapsa yine aynı malzemelerle, aynı basit malzemelerle yapardı. Yani Avrupa'dan, bilmem nereden, bilmem hangi firmadan gelmiş güneş kırıcılar veya başka bir malzeme kullanmadan yapardı bu binayı.

Saatlerdir tartışıyoruz ütopya mı falan diye. Hayır canım bina kullanılıyor işte. İnsanlar içinde gayet mutlu bir Őeklide yaşıyorlar. Ne ütopyası? Böyle bir tartışmayı kim çıkıyor, nereden çıkıyor anlamıyorum açıkçası.

Acaba bir intihal filan mı söz konusu diyoruz. Şimdi mimarlar dışarıdan, imge ithal ediyorlar. Yani bize ithal imge sunuyor artık insanlar. Hiçbir dünya görüşü olmayan, altında hiçbir felsefesi, hiçbir Şeyi olmayan imgeler sunuyorlar sadece. Bizim bu binanın "ütopya mı, değil mi, nitelikli mi, değil mi" tartışmasını bırakıp buna önce bir hayır dememiz gerekiyor.

Çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

ARİF ŞENTEK- Efendim ben de teşekkür ederim ama biraz alındım. "Őimdiye kadar konuşulan her Şeyi buruşturup çöpe atalım" dediniz. Sanırım başka bir anlamda söy-

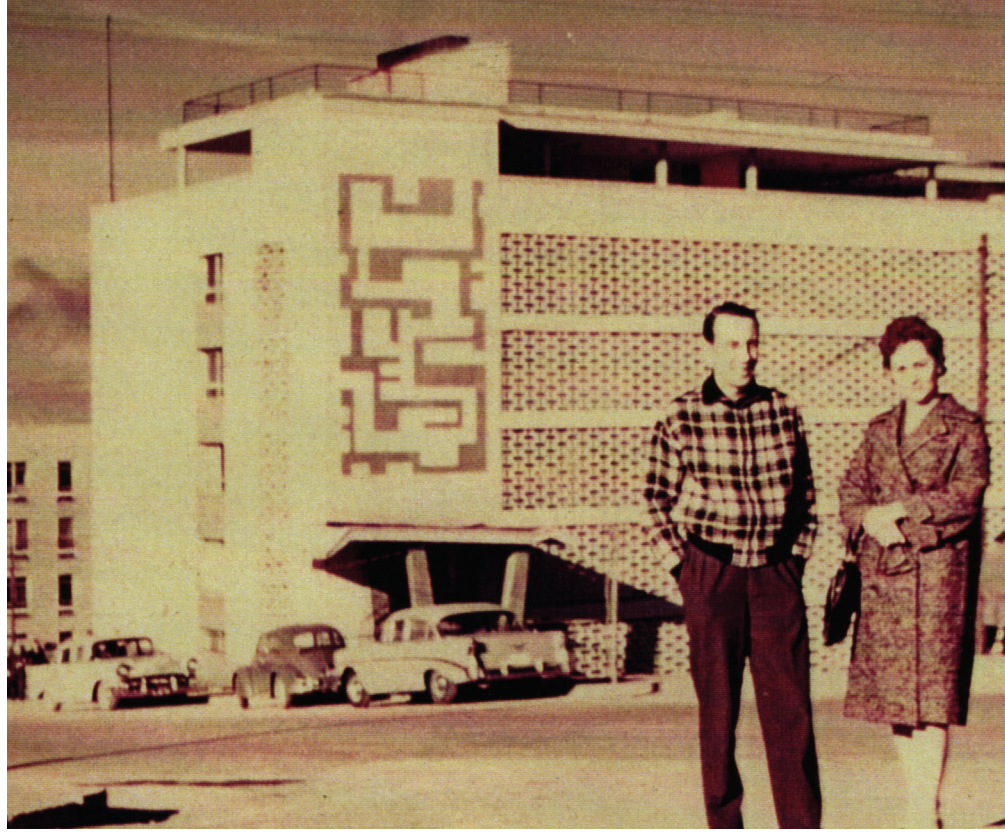
lediniz. Genç arkadaşlarımızı hep böyle ateşli konuşmalarla aramızda görmek istiyoruz. Çok geniş bir tartışma alanı açtınız. Herhalde vakit pek buna uygun değil, başka bir fırsatta inşallah tartışırız.

Efendim başka katkısı, sorusu olan?

Şükrü Bey ayrılıyorsunuz galiba. Çok teşekkür ederiz katıldığınız için. Daha nice yıllar mutlu bir şekilde o evde yaşarsınız.

ERSİN DURMAZ- Aynı zamanda Nejat Ersin'in adası oluyorum ben. O açıdan da bir sıcaklık hissediyor insan ister istemez ki onun devrinde yaşamak isterdim. Tabii ki şimdiki mevcut malzemelerimiz bizi yönlendiriyor mimar olarak nerede ne yapacağımıza. Daha önceki eski tarihlerde bir eternit çatı yaparken bile çiviye çaktığımız yeri nasıl izole edeceğimizi tasarlıyorduk. Şimdi öyle çiviler çıktı ki, izolesi, şapkası, şemsiyesi, hepsi üstünde.

Sevgili adaşım burada dikine 5 birime ayırmış gördüğüm kadarıyla cepheyi. Fakat simetrik mi başlamış, simetriklikten vaz geçer mi olmuş, bir

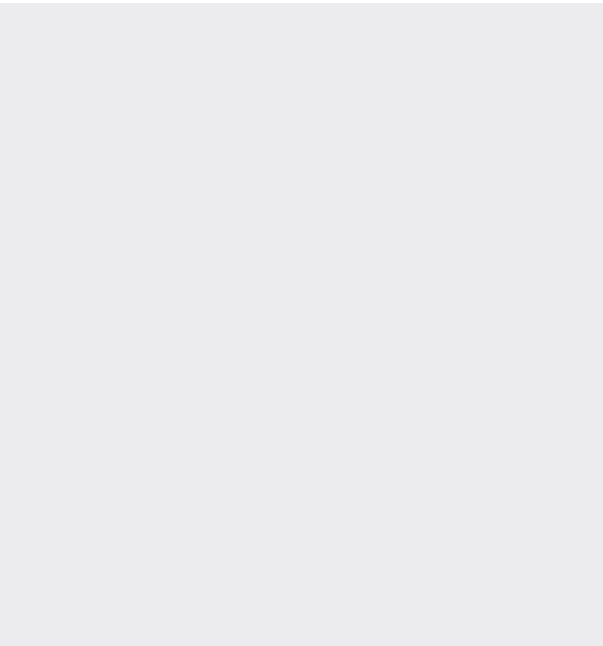
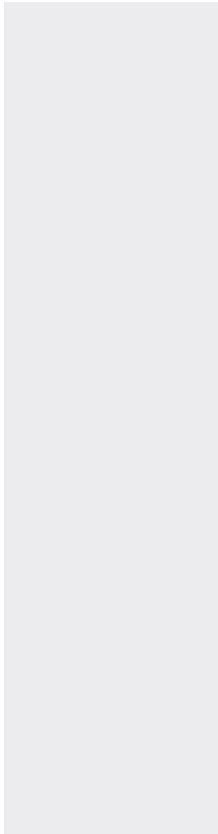
karmaşıklık var cephe dengesinde benim gördüğüm kadarıyla. Kendi içinde bölmüş, çünkü çift rakam değil. Tek rakamı ortadan mı yoksa bir yerden mi başlamış, ama zannediyorum sol taraftan başlamış. Sağ tarafta da ne yapmış bilmiyorum. Yani cephede bir dengesizlik var. Teşekkür ederim.

ARİF ŞENTEK- Ben teşekkür ederim. Var mı acaba başka görüşü olan arkadaş?

ERSİN DURMAZ- Peki bu benim görüşüme katılan veya karşıt konuşabilecek kişi var mı?

ARİF ŞENTEK- Kısaca ben yanıtlamaya çalışayım. Değindiğiniz konuda farklı yorumlar yapılabilir. Siz bir yorum yaptınız. Bir başkası da “mimar orada bir tür dengesizliğin dengesini aramış” gibi şairane bir yorum yapabilir.

Başka söz isteyen göremiyorum. Söyleşimizi burada bitirelim isterseniz. Katılan herkese teşekkür ediyorum.

bina kimlikleri söyleşileri - 7
Meydanlar Müdürlüğü
Kooperatif Apartmanı(Cinnah 19)

Oturum Başkanı
Arif Şentek, Y. Mimar

Konuşmacılar
Ali Cengizkan, Doç.Dr.
(ODTÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi)

Umut Şimnu
(Başkent Ünv. Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Öğretim Görevlisi)

Şükrü Bostancıoğlu, Bina Sakini

spt

seminer
panel
toplantı
söyleşi | bina kimlikleri

08 ARALIK 2010 Çarşamba, Saat:18.30

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

BİNA KİMLİKLERİ ÇALIŞMA GRUBU

KONUR SOKAK NO:4 KAT: 5 KIZILAY ANKARA

[3]2] 417 86 65

www.mimarlarodasiankara.org

bina kimlikleri söyleşileri - 7
Meydanlar Müdürlüğü
Kooperatif Apartmanı(Cinnah 19)

Oturum Başkanı
Arif Şentek, Y. Mimar

Konuşmacılar
Ali Cengizkan, Doç.Dr.
(ODÜ Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi)

Umut Şimnu
(Başkent Üniv. Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Öğretim Görevlisi)

Şükrü Bostancıoğlu, Bina Sakini

spt

seminer
panel
toplantı
söyleşi | bina kimlikleri

08 ARALIK 2010 Çarşamba, Saat:18.30

TMMOB MİMARLAR ODASI ANKARA ŞUBESİ

BİNA KİMLİKLERİ ÇALIŞMA GRUBU

KONUR SOKAK NO:4 KAT: 5 KIZILAY ANKARA

[312] 417 86 65

www.mimarlarodasiankara.org

